

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΚΔ'

ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19

15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1947

ΑΡΙΘ. 11—12

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τῆς Διευθύνσεως. Ὁ ἀνεξιχνίαστος πλοῦτος. — † *Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος Ἰεζεκιήλ,* Ἡ ἱερά βίβλος τῆς Ἀποκαλύψεως. — † *Μητροπολίτου Κῶνου Ἐμμανουήλ,* Σκέψεις ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ μου εἰς ἀρχιερέα. — *Ἐπισκόπου Ταλαντίου Βασιλείου,* Περὶ τοῦ πρώην Μενδενίτζης Γρηγορίου. — *Π. Ι. Μπραταϊότου* Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ θρησκευτικὴ ὀπηρεσία τοῦ στρατοῦ. — *Ἀμίλκα Σ.* Ἀλιβιζάτος Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ὁ Ἐπίσκοπος Α. C. Haedlam (νεκρολογία). — *Ἀρχιμ. Παρθενίου Πολάκη* Προϊσταμένου τοῦ ἐν Παρισίοις ἱεροῦ ναοῦ, Ὁ Pasteur ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς ἐπιστήμων. — *Παρατηρήσεων Στήλη:* Ἡ δικαιοσύνη τῆς ἐλπίδος. — Ἡ «λογία» τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν. — Ὁ ὕγιος ὀλοκληρωτισμός. — Τὰ καλλυντικά. — *Χρονικά.*

Ο ΑΝΕΞΙΧΝΙΑΣΤΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ

Ἡ ἀγία ἡμῶν Ἐκκλησία εἰς τὸ μέσον τῆς προπασχάλιου νηστείας προβάλλει τὸν τίμιον Σταυρὸν εἰς προσκύνησιν. Ἔργον σοφῆς προνοίας. Ἐν τῷ συντόνῳ ἀγῶνι τῆς κατὰ τὸ στάδιον τῆς ψυχικῆς περισυλλογῆς νεκρώσεως τῶν παθῶν, εἰς σταθμὸς πνευματικῆς ἀναψυχῆς ἅμα καὶ ἀντλήσεως νέων δυνάμεων εἶνε πολλαχῶς ἐπιβεβλημένος. Ἡ ἐν μακρᾷ ἀπανδοκεύτῳ ὁδῷ πρὸς τὸ τέσμα ὁδοιπορία ἐκλύει τὰς δυνάμεις καὶ γεννᾷ κάματον καὶ δυσφορίαν εἰς τὴν ψυχὴν ὁ πρὸς τὰ προσωτέρω βηματισμός. Προτίθεται, λοιπόν, ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ πρὸς προσκύνησιν εἰς τὸν χωροῦντα πρὸς ὑπάντησιν τοῦ Νυμφίου πρόθυμον ὁδοιπόρον, ἵνα ἀπὸ τὸ «ζωηφόρον ξύλον», τὸ κατ' ἐξοχὴν «στήριγμα τῶν πιστῶν», οἱ πιστοὶ ἀναψυχόμενοι πορισθῶν ῥῶσιν καὶ θάρρος διὰ τὴν περαιτέρω ἐξόρμησιν.

Ἡ πρὸς τὸν προτιθέμενον ὅμως Σταυρὸν ἐνατένισις σήμερον εἶνε ἔτι ἀναγκαιοτέρα δι' ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα ὅπως τὴν παρουσιάξουν αἱ μεγάλαι μεταπολεμικαὶ δοκιμασίαι. Ὁ κόσμος κάμπτεται ὑπὸ τὸ βάρος πρωτοφανοῦς κρίσεως ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς φόβος καὶ ἀγωνία συνέχει τὰς ὑπὸ μίαν ἐγκύμονα

τρομερῶν κινδύνων ἀοριστίαν ἀδημονούσας ψυχάς. Οὐδέποτε ἄλλοτε αἱ δυνάμεις τοῦ κακοῦ ὑπῆρξαν περισσότερον ἐπιθετικαὶ καὶ τελειότερον ἐπιτεταγμένα. Καχυποψίαι, ἐχθρότητες καὶ μίση ἀνεπτύχθησαν μεταξὺ τῶν ἔθνων καὶ τῶν κοινωνικῶν τάξεων, ἡ παρατεινομένη δὲ ὀξύτης τῶν διεθνῶν σχέσεων παρουσιάζει ἐνδεχομένην τὴν ὀλοκληρωτικὴν καταστροφὴν τοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ διψᾷ ἡ ἀνθρωπότης ὁμόνοιαν καὶ ἀγάπην καὶ εἰρήνευσιν ὀριστικὴν καὶ ψυχικὴν παραμυθίαν καὶ ἀναψυχὴν καὶ νέας δυνάμεις διὰ νὰ συνεχίσῃ τὸν εἰς αὐτὴν κληρωθέντα βίον πρὸς τὸ θεῶθεν ταχθεὺς διὰ τὸν ἄνθρωπον τέσμα.

Εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν, ὅπως καὶ ὁσάκις ἐμφανίζονται παρόμοιαι κρίσεις, ἐπιβάλλεται εἰς τὴν ἀνθρωπότητα νὰ ἀτενίσῃ πρὸς τὸν Σταυρὸν, καὶ ἀπὸ τὴν προσκύνησίν του νὰ ἀρύεται τὰς ἀπαιτούμενας πρὸς ἐνίσχυσίν της δυνάμεις. Οὐδεμία θρησκεία καὶ οὐδεμία φιλοσοφία ἔχει τοὺς θησαυροὺς τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ποὺ μόνοι εἶνε εἰς θέσιν νὰ τὴν ἐφοδιάξουν μὲ ὅ,τι ἔχει ἀνάγκην ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ὁσάκις τοιαῦται δοκιμασίαι τὴν βασανίζουν. Αὐτοὺς τοὺς θησαυροὺς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀποκαλεῖ «ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον». Διότι μόνη ἡ χριστιανικὴ θρησκεία κέκτηται τὸ προνόμιον νὰ κατέχη παραμόνιμα, ἀμετάβλητα καὶ ἀνεπηρέαστα ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ τὰς οἰασδήποτε περιστάσεις καὶ ὁποιαδήποτε πεδία στοιχεῖα. Εἰς ῥόνην αὐτὴν ἐγκρύπτεται πηγὴ ἀνυπολογίστων καὶ ἀδαπανήτων δυνάμεων, ἱκανῶν νὰ μεταμορφώσουν πολιτισμοὺς καὶ αὐτὴν τὴν ὄψιν τῆς γῆς νὰ ἀλλάξουν.

Μή, λοιπόν, ἀποθαρρυνώμεθα. Κύπτοντες σήμερον ὑπὸ τὴν ὀδυνηρὰν πίεσιν τῶν τε καθ' ὅλου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδικῶν μας ἐθνικῶν δοκιμασιῶν, αἶροντες βαρὺν τὸν σταυρὸν τῶν δυσμενειῶν τῶν ἡμερῶν, ἐκ τῆς ἐνατενίσεως

Η ΙΕΡΑ ΒΙΒΛΟΣ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ

Ὁ Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος * κ. Ἐμ. Γ. Μυτιληναῖος, Γενικός Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, ἔδημοσίευσεν ἐξαιρετικὴν μελέτην περὶ τῆς Ἀποκαλύψεως (πρβλ. «Ἐκκλησία» 15 Φεβρ. 1947). Εἰς ταύτην ἀναγράφει, ὅτι ἡρμήνευσαν ταύτην ὁ Ὁριγένης (ἔκδοσις Harnack—Διοβουινιώτη 1911), Ἀνδρέας ὁ Καισαρείας (Migne 106, 212) καὶ Ἀρέθας ὁ Καισαρείας (Migne 106, 493). Νά μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ συμπληρώσω τὴν πληροφoρίαν, ὅτι ἡ Ἀποκάλυψις ἡρμηνεύθη καὶ ὑπὸ δύο ἄλλων κληρικῶν, τοῦ λογίου Λαυριώτου Θεοδωρήτου, καὶ ἐτυπώθη ἀνωνύμως ἐν Λειψία τὸ 1800 παρὰ τῷ τυπογράφῳ Βραϊτκωφ καὶ Αἴρτελ. Τὸ βιβλίον ἐπιγράφεται «Ἐρμηνεία εἰς τὴν Ἱεράν Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, πονηθεῖσα παρὰ τινος εὐσεβοῦς ὁδηγηθέντος εἰς τὴν ἔρευναν αὐτὴν ἀπορρητοτέρα δυνάμει· οὗ ἡ κλήσις καὶ τάξις φέρει τοὺς ἀκολουθoυς κεφαλαιῶδεις ἀριθμοὺς

Yo. βφYe. βρξγ.

Ἡδη πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα πρὸς ὠφέλειαν τῶν φιλοῦντων τὴν ἀλήθειαν». Σὺγκείται ἐκ σελίδων 410 μεγάλων εἰς φύλλον μὲ τυπογραφικὰ στοιχεῖα τῶν ὀκτώ. Διὰ τὸ ἔργον κατεβλήθη κόπος πολὺς ματαίως, διότι τὸ ἀνώνυμον ἔργον δὲν ἐκυκλοφόρησεν εἰμὴ ἴσως εἰς ἐλάχιστα ἀντίτυπα, τῶν ἄλλων ἀποθηκευθέντων καὶ εὐρι-

*) Ἡ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου δι' ἀποφάσεως αὐτῆς ἀπεφάνθη, ὡς ἄλλοτε ἔγραψα (πρβλ. «Φωνὴ Ἐκκλησίας» 1 Ἀπριλίου 1939) ὅτι τὸ ἀνώτερον ὄφφικιον τοῦ ἐγγάμου κληρικοῦ εἶναι τὸ τοῦ Οἰκονόμου, ὅστις καὶ προβαδίζει πάνταν τῶν ἄλλων συλλειτουργῶν του. Ὁ Μακαρίτης ὁμοῦς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος καινοτομῶν καθιέρωσε τὸ ὄφφικιον τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου ὡς ἀνώτερον μὲ δικαίωμα νὰ φέρωσι πλὴν τοῦ ἐπιγονατίου καὶ ἐγκόλπιον Σταυρόν, ἀπένειμε δὲ τοῦτο ἀτυχῶς ἄνευ ἐπιλογῆς, ἐνῶ οὔτε ἡ πολιὰ ἀρχαιότης οὔτε οἱ νεώτεροι χρόνοι ἐγένωρισαν τοιοῦτον ὄφφικιον. Εἰς τὴν ἔρμηνειαν τῶν ὄφφικίων τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας (πρβλ. Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, Ἀθῆναι 1898 σελ. 686) ἀναγράφεται πρῶτος ὁ μέγας Οἰκονόμος, οὐδαμῶς δὲ σημειοῦται Πρωτοπρεσβύτερος εἰ μὴ μόνον «Πρωτοπαπᾶς», ἀλλ' εἰς τὸν Εὐώνυμον χορόν. Καὶ εἰς τὰς νήσους δὲ Κέρκυραν καὶ Κεφαλληνίαν, ὅπου ἐπὶ τριακόσια ἔτη ἡ Βενετικὴ Κυβέρνησις ἀπηγόρευε τὴν ὑπαρξίν Ἀρχιερέως, προΐσταντο τοῦ Κλήρου οἱ Παναϊδαισιμῶτατοι Πρωτοπαπᾶδες, καὶ δυνάμεθα ἐνταῦθα νὰ εἰπῶμεν «Μὴ μέταίρε δρία, ἃ ἔθεντο οἱ Πατέρες ἡμῶν».

τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ ἀνακαλύπτομεν τὸν «ἀνεξιχνίαστον τοῦ Κυρίου πλοῦτον», τὸν ὁποῖον ὁ ἀπαράμιλλος Ἀπόστολος Παῦλος ἀπελάμβανεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀνεκλαλήτων του δοκιμασιῶν, πού βλέπομεν παρατασσομένας ἐν τῇ Β' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ του. Ἐντεῦθεν ἡ θαυραλέα του δήλωσις: «ὅταν ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι».

σκομένων μέχρι σήμερον ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Μγίστης Λαύρας τοῦ Ἀθῶνος συνεπεῖα ἀπαγορευτικῆς διαταγῆς τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας θεωρηθέντος τοῦ ἔργου ὡς κακοδόξου. Λόγω δὲ τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης, καίτοι πλησιάζου νὰ παρέλθουν ἔκτοτε 150 χρόνια, οἱ Πατέρες τῆς Μονῆς δὲν κυκλοφοροῦν τὸ ἔργον, ὅπερ εἶναι καστον σῶμα καλῶς ἐσταχωμένον.

Ἀπαιτεῖται πολὺς κόπος καὶ χρόνος διὰ νὰ βιβλιογραφήθῃ τὸ ἔργον, δηλ. 410 σελίδες εἰς φύλλον τῶν ὀκτώ, καὶ νὰ διευκρινισθοῦν αἱ κακοδοξίαι ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὴν ἔρμηνειαν τῶν δύο ἄλλων ἔρμηνευτῶν Ἀνδρέα καὶ Ἀρέθα, ἀξίζει ὁμοῦς τὸν κόπον νὰ ἀναλάβῃ ἕνας δυνάμενος ὡς ὁ πατὴρ Μυτιληναῖος ἐν μικρῷ ἔπραξεν ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ». Ἐὰν εἶχον πρὸ ἑμοῦ τὴν ἔκδοσιν Φαρμακίδου τῶν ἄνω δύο ἔρμηνειῶν θὰ ἐποίουν ἀντιπαραβολὴν ὀλίγων σελίδων. Ἀναγιγνώσκω προχείρως εἰς τὴν σελίδα 31 ἐπιγραφὴν ἐνός κεφαλαίου «Μαρτυρίαι ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ὅτι Ἥλιος καλεῖται ὁ βαπτιστῆς Ἰωάννης καὶ αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ὅπου μέλει νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν τόπον Ἥλιου καὶ ὄχι ὁ Ἥλιος». Καὶ γράφει εἰς τὸ κείμενον τοῦ κεφαλαίου τοῦ «εἰς κανένα μέρος ἡ Ἁγία Γραφή δὲν ἀναφέρει μήτε ὁ Ἥλιος μήτε ὁ Ἐνώχ μέλλουσι νὰ ἔλθωσι πρὸ τῆς δευτέρας παρουσίας» καὶ προχωρεῖ «πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τίνες τῶν Ἱερῶν διδασκάλων πόθεν ἐκινήθησαν νὰ γράψωσι αὐτὴν τὴν γνώμην». Καὶ τὸ ἕτερον κεφάλαιον ἐπιγράφεται «Πόθεν οἱ θεοὶ Πατέρες ἐκινήθησαν νὰ νομισῶσι τὴν ἔλευσιν Ἥλιου καὶ Ἐνώχ πρὸ τῆς δευτέρας τοῦ Κυρίου παρουσίας» καὶ προχωρεῖ ἀναιρῶν διὰ πολλῶν παραπομπῶν τὴν γνώμην τῶν δύο παλαιῶν ἔρμηνευτῶν. Καὶ ἀλλαχοῦ (σελ. 39) «τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιεῖ πόλεμον μὲ τοὺς δύο μάρτυρας καὶ νικᾷ αὐτούς· τούτους τοὺς δύο μάρτυρας ὑπέλαβον τινὲς ὅτι δηλοῦσιν τὸν Ἐνώχ καὶ Ἥλιον». Ἰσως λοιπὸν ἡ ἔρμηνεία αὕτη, ἀντιθεμένη εἰς τὰ παραδεδομένα, νὰ ἐθεωρήθῃ ὡς κακοδόξος, ἐξ οὗ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπηγόρευσε τὴν κυκλοφορίαν καὶ τόσος κόπος καὶ τόσοι ἰδρώτες ἐχάθησαν ἐπὶ ματαίῳ. Ὁ Θεοδωρήτος οὗτος εἶναι γνωστὸς καὶ ὡς μέγας πολέμιος τοῦ ἄλλου λογίου πολυγράφου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου.

Ἡ Ἱερά Ἀποκάλυψις ἔχει σημασίαν καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι εἰς ἐν ρητὸν αὐτῆς ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀνευρίσκει τὴν τρίτην πηγὴν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ ἵνα στηρίξῃ τὸ filioque ὡς ἔγραψα ἄλλοτε (πρβλ. «Ἱερὸς Σύνοδος» 1912 ἀριθ. 171). Ἐσυνηθίζετο τότε οἱ κληρικοὶ ἰδίως οἱ ἔχοντες ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν γνωμῶν τῶν νὰ ἐκδίδουν τὰ ἔργα τῶν ἀνωνύμων. Πλὴν τοῦ Θεοδωρήτου καὶ τοῦ Κοραῆ, ἀνωνύμως ἐξεδόθη καὶ ὁ «Συναδικὸς Τόμος» τοῦ Ἱερομονάχου Θεοκλήτου Φαρμακίδου καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀπέφευγον οἱ κληρικοὶ τὸν κίνδυνον καθαιρέ-

σεως ἢ ἀναθεματισμοῦ. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐγένετο ζήτημα ἐν Φαναρίῳ ἂν πρέπει νὰ γίνῃ μνημόσυνον τοῦ Κοραῆ διὰ τὰς κακοδοξίας του.

Πλὴν τοῦ Θεοδωρήτου Λαυριώτου καὶ ἄλλος Κληρικός ἠρμήνευσε τὴν Ἀποκάλυψιν ἀποδίδων τὰ ἐν αὐτῇ εἰς τὸν Τοῦρκον δυνάστην τῶν Ἑλλήνων. Πρὸ ἐτῶν τεσσαράκοντα ἠγόρασα παρὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Πρωτοσυγκέλλου Καλαμῶν Θεοδοσίου Σπυροπούλου πέντε τόμους χειρογράφους ἐσταχωμένους πλέον τῶν δέκα χιλιάδων σελίδων διὰ τῆς αὐτῆς χειρὸς γεγραμμένων «Ἐρμηνεῖαν εἰς τὴν Ἱερὰν Ἀποκάλυψιν» ὑπὸ Κυρίλλου Πατρέως Λαυριώτου Ἱερομονάχου καὶ διδασκάλου ἐν Βουκουρεστίῳ γραφέντας ἀπὸ τοῦ 1790 ἕως τοῦ 1815, ἂν ἐνθυμοῦμαι καλῶς. Περὶ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ συγγραφέως ἔγραψα (πρβλ. «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» τεύχος Δ. σελ. 341 καὶ τεύχ. Ζ—Η σελ. 834, 1908). Ὁ μακαρίτης Μ. Γεδεῶν γράφων τὸ βιβλίον του «Ἄθως» ἔκαμε σύγχυσιν τοῦ Κυρίλλου τούτου, ὅστις ἦτο ἐκ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Λαύρας, μετὸν Κύριλλον Λαυριώτην, τὸν γνωστὸν εὐτράπελον στιχοπλόκον τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὄρει Λαύρας. Τὸ πεντάτομον τοῦτο ἔργον ἐδώρησα εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν. Ὁ ἀναφερόμενος Κύριλλος ἦτο γνωστὸς εἰς τὴν ἐποχὴν του ὡς ἑρμηνευτῆς τῆς Ἀποκαλύψεως, διότι φέρεται μετὸν τίτλον τοῦτον ὑπογραφόμενος εἰς καταλόγους συνδρομητῶν βιβλίων, ὡς ἐσυνηθίζετο τότε. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐξ Οἰκονόμων γνωρίζει αὐτὸν ὡς ἑρμηνευτὴν, ἔγραφε μάλιστα, ὡς σημειῶνω εἰς τὴν ἄνω μελέτην μου (Ἐκκλ. Φάρος ἐνθ. ἀνωτ.), ἀπορῶν τί ἀπέγινε τὸ χειρόγραφον.

Παρηκολούθησα τὴν τύχην τοῦ χειρογράφου, ὅπερ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυρίλλου περιήλθεν εἰς τὴν Μοῆν τῆς Μετανοίας του Ἁγίου Λαύραν τῶν Καλαβρύτων καὶ ἐκεῖθεν ἀγνωστον πῶς περιήλθεν εἰς χεῖρας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σύρου Ἀλεξάνδρου Λυκούργου καὶ ἔπειτα εἰς χεῖρας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀργολίδος Γερασίμου Παγώνη τοῦ ἐκ Καλαμῶν, τοῦ ὁποῦ ἀρχιδιάκονος διετέλεσεν ὁ κατόπιν ὡς Πρωτοσυγκέλλος Καλαμῶν ἀποθανὼν Θεοδόσιος Σπυρόπουλος, ἀπὸ τοὺς κληρονόμους τοῦ ὁποῦ το ἠγόρασα ἀντὶ 80 δραχμῶν.

Μετὸν ἐν τῇ Ἀποκαλύψει ἀναφερόμενον ἀριθμὸν 784 ἠσχολήθη εἰς λαμπρὰν μελέτην ἐν τῷ περιοδικῷ τῶν Παρισίων «Ρωμανὸς ὁ μελωδός», ἂν δὲν ἀπατώμαι, καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης πρῶην Λεοντοπόλεως κ. Σωφρόνιος καὶ ἐν τῇ «Θεολογίᾳ» τόμος Α' 1923, σελ. 301.

Ἐν Καρδίτῃ † Ὁ Θεσσαλιώτιδος ΙΕΖΕΚΙΗΛ

Τὸ μικρὸν οὐ μικρὸν ὅταν ἐκφέρῃ μέγα.

(Γρηγόριος Θεολόγος)

Φίλον πῶς τοῖς ἀθυμοῦσι τὸ ἄμικτον καὶ φιλέρημον.

(Γρηγόριος Νύσσης)

Σκιὰ καὶ σκιᾶς οὐδαμνέστερα τὰ τοῦ βίου πράγματα.

(Χρυσόστομος)

ΣΚΕΨΕΙΣ

ΕΠΙ Τῆ, ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ, ΜΟΥ ΕΙΣ ΑΡΧΙΕΡΕΑ

Με περισυλλογὴν καὶ εὐλάβειαν ἄκραν, με ὠφέλειαν δὲ πλείστην ὄσσην εἶχον μελετήσῃ τοὺς περὶ Ἱερωσύνης ἐξαιρέτους ποιμαντικούς λόγους τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσαστόμου. Με ὄχι ὀλιγωτέραν προσοχὴν, ἐπιμονὴν καὶ βαθύτητα εἶχον ἐπίσης ἀπὸ καιροῦ μελετήσῃ τὰς «Παρινέσεις καὶ Χριστιανικὰς Διδασκαλίας» τοῦ ἐξόχου Γάλλου Ἱεροκήρυκος père Bourdaloue¹, διδακτικώτατα, βάσει τοῦ γραφικοῦ «οἱ Ἱερεῖς Σου, Κύριε, ἐνδύσονται δικαιοσύνην»², ἀναπτύσσοντος τὸ θέμα «περὶ τοῦ ἀξιώματος καὶ τῶν καθηκόντων τῶν Ἱερέων»³. Δὲν διστάζω δὲ νὰ εἶπω, ὅτι ἀπεμύζησα κυριολεκτικῶς τὰς χρυσαστομικὰς ἐκείνας «Διαλέξεις καὶ Συνοδικοὺς Λόγους περὶ τῶν κυριωτέρων καθηκόντων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Λειτουργῶν», ποιμαντικοὺς ἀληθῶς μαργαρίτας, τοῦ γλυκυτάτου καὶ διεισοδικωτάτου ἄλλου ἀγλαΐσματος τοῦ χριστιανικοῦ Ἄμβωνος père Massillon⁴. Εἶναι κρῖμα, ὅτι δὲν εὐρέθητις, ἐξ ὄσων τοῦλάχιστον γνωρίζω, νὰ μεταφράσῃ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει τὸ τρίτομον ἔργον τοῦ χρυσαστομικοῦ τούτου Ἐπισκόπου τοῦ Clermont.

Ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἐξεπήδησαν εἰς τὴν συνείδησίν μου ὡς ἐν χορῷ αἱ θεοκίνητοι σκέψεις, τὰς ὁποίας ἡ μελέτη τῶν ἔργων τούτων μοι εἶχε προσπορίσει καὶ οἶονεῖ ἀναποθηκεῦσαι εἰς τὴν ψυχὴν μου, ὅσον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς χειροτονίας μου εἰς ἀρχιερέα. Τὸ πλῆθος καὶ ὁ ἐνθουσιασμός τοῦ λαοῦ ἢ συγκινητικὴ συμμετοχὴ Δωδεκανησίων καὶ μὴ εἰς ἐκκλησιαστικὸν γεγονός ἀφορῶν τὴν Δωδεκάνησον τὸ πλάσιον τὸ μεγαλειώδες ποιμνίου καὶ ποιμένων, χειροτονούντων καὶ χειροτονουμένων εἰς κοινὸς πόνους καὶ πόθος καὶ παλμὸς προέβαλον ἐνώπιόν μου ζῶσαν καὶ εὐκρινῆ τὴν εἰκόνα τοῦ «Καλοῦ Ποιμένος», τὴν ἐσοχότητα τοῦ ἀξιώματος, τὴν χάριν τὴν μεγάλην, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν. Διεγράφετο σαφῆς ἐν τῇ συνείδησίν μου ἡ ἀλήθεια, ὅτι ὁ Ἱερεὺς εἶναι ἢ συνεργὸς τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν, ἢ συνεργὸς τοῦ σατανᾶ, ὡς ἀδιστακτικῶς ἀποφάνεται ὁ καλὸς Massillon, εἰς τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀδελφῶν του. Ἐνεθυμούμην, ὅτι πολλάκις, ὡς ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία πληροφορεῖ, Ποιμένες κακοὶ ἔθεσαν τὸ σκάφος τῆς Ἐκκλησίας μέχρι θλιβεροῦ ναυαγίου, καὶ θὰ κατεβυθίζετο τοῦτο, ἐάν αἱ πύλαι Ἄδου ἠδύναντο νὰ

1. 1632—1704.

2. Ψαλμ. 131, 9.

3. «Exportations et Instructions Chrétiennes par le père Bourdaloue de la Compagnie de Jésus. Tome premier, Paris M. DCC. LXXIV. p. 349—382.

4. 1663—1742.—J. Massillon, Conférences et Discours Synodaux sur les principaux devoirs des Ecclésiastiques, (τόμοι τρεῖς) Paris M. DCC. LXXVI.

κατισχύσωσι τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Χριστοῦ, ὅτι «πύλαι Ἄδου οὐ κατισχύσουσι τῆς Ἐκκλησίας»¹.

Καὶ ἐσκεπτόμην· ἐσκεπτόμην περισσότερον παρά ποτε κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τὴν 23ην Φεβρουαρίου, πόσον οἱ Ποιμένες, ὁ Ποιμέναρχης μάλιστα, ὡς χαρακτηρίζεται ὁ ἀρχιερεὺς, οἱ Ποιμένες, οἱ ὅποιοι εἶναι οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, πρέπει νὰ εἶναι «ἀπλοῖ», καθαροί· διότι, ἂν οἱ «ὀφθαλμοὶ» εἶναι φωτεινοί, φωτεινὸν θὰ εἶναι καὶ τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἂν δὲ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ποιμένου εἶναι σκοτεινοί, θὰ εἶναι τότε «ὀδηγοὶ τυφλοί», μὲ βέβαιον ἐπακολούθημα τὴν «πτῶσιν» του καὶ τὴν καταβράθρωσιν «πολλῶν». Ταῦτα σκεπτόμενος ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἠσθάνθην τὸ μέγεθος τοῦ θείου ἐλέους, νὰ δοθῆ εἰς ἀνθρώπους νὰ ἀναπληρῶσιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀδιαλείπτου προσφυγῆς ἐν παντὶ εἰς τὸν Θεόν, μόνον δυνάμενον νὰ ἰκανώη τούς Ποιμένας εἰς τὴν «ἐκπλήρωσιν τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ, Κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».

† Ὁ Κῶου ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

1. Ματθ. 16, 18.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΩΤΗ ΜΕΝΔΕΝΙΤΖΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Κατὰ τὸ ἔτος 1831, ὁ πρῶτος Μενδενίτζης Γρηγόριος διορίσθη «Ἐκκλησιαστικὸς τοποτηρητὴς Σαλώνων» πρὸς διαμοίμανσιν τῆς παροικίας ταύτης, στερουμένης κανονικοῦ ποιμέναρχου· διὰ τοῦ διατάγματος ὁμοῦ τοῦ 1833 διορίσθη εἰς τὴν ὑπ' ὄψιν Ἐπισκοπὴν ὡς τοιοῦτος ὁ ἀπὸ Καρύστου Νεόφυτος Ἀδάμης. Ὁ Γρηγόριος πληροφορηθεὶς τοῦτο ἐστενωχρήθη, οὐ μόνον διότι δὲν ἀνῆλθεν ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦτον, ὃν ἐποίμανεν ἐπὶ δύο περίου ἔτη, ἀλλὰ καὶ διότι δὲν ἐτοποθετήθη εἰς ἑτέραν παροικίαν ἵνα συμπεριληφθῆ τοιουτοτρόπως εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἱεραρχῶν.

Δὲν εἶναι τῆς παρούσης μελέτης ὑπόθεσις ἵνα ἀσχοληθῆ μὲ τὰ αἴτια καὶ τὰς ἀφορμὰς τῆς μὴ ἀποκαταστάσεως αὐτοῦ εἰς τοιαύτην· πάντως ὁμοῦ οὗτος φέρων τὴν περιφρόνησιν ταύτην, βαρέως ἐξεδήλου ἐπανειλημμένως τὸ παράπονον, διότι παρεθεωρήθησαν αἱ προσενεχθεῖσαι παρ' αὐτοῦ ὑπηρεσίαι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἔθνος. Καὶ ἐθεώρει μὲν τὸν ἐναντὶν του ἀθῶον, πλὴν ὁμοῦ, ἔγραψε πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆ 23 Μαρτίου 1835 ὅτι «ὡς ἄνθρωπος» καὶ αὐτὸς ἴσως ἔσφαλε κατὰ τι, «καθότι κατὰ ρητὸν τοῦ Εὐαγγελίου δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς ἀναμάρτητος». «Γνωρίζει καλῶς ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἔλεγεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς μας Χριστὸς ὡς φιλόανθρωπος καὶ πολὺ εὐσπλαγχνος ἐσυγχώρησεν ὅλους τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ πταίσαντας, οὕτω καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ὡς πατὴρ καὶ ποιμὴν (sic) τῆς Ἐκκλησίας μας πρέπει νὰ συγχωρῆ τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ νὰ τοὺς δίδῃ πᾶσαν συνδρομὴν καὶ ὑπεράσπισιν...».

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, εὐρισκόμενος οὗτος εἰσέτι

ἐν Ἀμφίσσῃ ἀνεφέρθη πρὸς τὴν Σύνοδον διὰ τῆς ἀπὸ 13 Ἰανουαρίου 1834 ἀναφορᾶς αὐτοῦ παρακαλῶν Αὐτὴν, ὑπὸς ἐπιτροπῆ αὐτῶ, μετὰ τὸν διορισμὸν τοῦ «τῆ ἀγαθῆ προτάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου» Νεοφύτου καὶ εἰσπράξῃ τὰ μέχρι τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐπισκόπου Φωκίδος ὀφειλόμενα αὐτῷ ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα, ἵνα δυνηθῆ διὰ τοῦ τρόπου τούτου καὶ ἐπαρκέσῃ «εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ βίου καὶ τῶν γηρατειῶν» του «μέχρις ὅτου ἡ Πατρικὴ Κυβέρνησις τῆς Α.Μ. τοῦ τρισεβάστου καὶ θεοσεβεστάτου Μονάρχου» εὐδοκήσῃ καὶ περιθάλλῃ του.

Ἡ Σύνοδος λαβοῦσα γνώσιν τῆς ἀναφορᾶς ταύτης τοῦ Γρηγορίου οὐ μόνον ἀπέρριψεν αὐτὴν, ἀλλὰ δὲν ἐνέκρινε καὶ «τὴν περαιτέρω διατριβὴν αὐτοῦ εἰς Ἀμφίσσαν ὡς δυναμένην νὰ φέρῃ ἐνόχλησιν καὶ πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον ἐκεῖ καὶ τὴν Σύνοδον νὰ θέσῃ εἰς δυσάρεστον θέσιν. Τούτου ἕνεκα κρίνει εὐλογον—συνεχίζει τὸ ὑπ' ἀριθ. 455/303 καὶ ἀπὸ 14 Φεβρουαρίου 1834 ἔγγραφον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματειῶν—νὰ παρακαλέσῃ τὴν Βασιλικὴν ταύτην Γραμματεῖαν νὰ προσκαλέσῃ τὸν εἰρημένον ν' ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἀμφίσσης καὶ ν' ἀπέλθῃ εἰς ὅποιον τῶν ἐχόντων περισσοτέρους τῶν ἐξ μοναχῶν μοναστηρίων ἤθελεν ἐγκρίνει ὁ ἴδιος καὶ νὰ ἡσυχάσῃ εἰς αὐτὸ ἰδιωτεύων, μηδὲν ἐκκλησιαστικὸν μεταχειριζόμενος ἔργον ἄνευ ἀδείας τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου».

Ὁ Γρηγόριος, συμμορφωθείς πρὸς τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῆς Συνόδου, ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀμφίσσης μεταβάς εἰς Ναύπλιον, ὁπόθεν ἀπέστειλεν Αὐτῇ τὴν κάτωθι αὐτοῦ ἀναφορὰν.

«Πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ ὑποσημειούμενος διατρίβω ἤδη περίου τῶν 34 ἐτῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα ποιμαίνων τὸ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον, πρὸ μὲν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μενδενίτζης, μετὰ δὲ τὸν ἱερὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα εἰς διαφόρους ἐπαρχίας, τελευταῖον δὲ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σαλώνων κ. τ. λ.

Ὅσα ὑπέστην ἐπὶ Τουρκοκρατίᾳ δεινὰ παραλιμπάνων τοῦ νὰ τὰ ἐξιστορῶ ἐν πρὸς ἓν, ἐξηγοῦμαι περιληπτικῶς ὅσα μετὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ ἀγῶνος ἕως τῆς ὥρας ὑπέστην, συνδραμῶν τὸ κατὰ δύναμιν καὶ συνετελέσας οὐχ ἦττον διὰ τῶν συνεισφορῶν, δαυνείων καὶ ἑράνων, περιμένων τὴν τερπνοτάτην καὶ ποθεινοτάτην ταύτην ἐποχὴν τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς πατρίδος πρὸς ἀνακούφισιν τῶν δεινῶν μου καὶ τὴν περιθάλλωσιν τοῦ γήρους μου.

Εἰς τὴν ἀποκατάστασιν αὐτὴν ἠλίχις ἐπ' ἐλπίσι χορηγαῖς ὅτι ἤθελον προτιμηθῆ καὶ ἐγὼ εἰς τινα Ἐκκλησιαστικὴν θέσιν ὑπὲρ τινος ἄλλου ὕστερον ἐλθόντας, καὶ ἀπολαύσαντας περὶ τὴν ἐνδεκάτην τὸ δηνάριον, ἀλλ' ἀπέτυχον καθόλα ὑπομείνας καὶ τὸν καύσωνα καὶ τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ ἀποτυχῶν καὶ τοῦ συμφωνηθέντος δηναρίου.

Ἡ ἀπελπίσια αὕτη εἰς τί δύναται νὰ μὲ φέρῃ στερούμενον καὶ τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναποφεύκτων ἀναγκαιῶν, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δύναται νὰ τὸ συμπεράνῃ.

Ἄν ἤμην βαθμοῦ ἐνὸς ἄλλου ἐκκλησιαστικὸς ἐδυνάμην εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν νὰ λειτουργῶ τοὺς ναοὺς τοῦ Ὑψίστου Σαβαώθ καὶ νὰ πορίζωμαι τὰ πρὸς τὸ ζῆν, τρεφόμενος ἐκ τῶν ἐξ ἐλεημοσύνης προσφερομένων ἰδρώτων τοῦ λογικοῦ ποιμνίου. Ἄλλ' Ἀρχιερεὺς ὢν, ποίαν ἐργασίαν ἢ ὑπηρεσίαν ἐκκλησιαστικὴν δύναμαι νὰ ἐκτελέσω, μόνον καὶ μόνον διὰ τὸν πόρον τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, οὔτε καὶ αἱ σωματικαὶ μου δυνάμεις ἀσθενοῦσι καὶ τὸ γῆρας προέβη εἰς τὸν ὄριμόν του βαθμόν· δὲν ἤξεύρω, ἂν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος εὐχαριστεῖται νὰ θεωρῆ με ἀδιάφορον ὄμμα Ἀρχιερεῖς ἀπερριμμένους καὶ στερουμένους τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναποφεύκτων ἀναγκῶν, ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι ἄλλως πῶς προέξασθαι ἐμποδίζοντος αὐτοῦς τοῦ βαθμοῦ τῆς Ἀρχιερωσύνης.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, τὸ ἔσχατον τῆς ἀμηχανίας μου ἢ νὰ εἶπω τῆς ἀπελπισίας μου, με ἀποκαθιστᾷ τολμητῆρι διὰ νὰ παρουσιασθῶ διὰ τῆς παρουσίας μου, καὶ νὰ ζητήσω παρὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τὸν τρόπον τῆς ἀνακουφίσεως καὶ περιθάλψεως τοῦ γῆρας καὶ τῆς δυστυχίας μου, ἥτις ἔφθασε νὰ γείνη ὅπως διόλου ἀφόρητος.

Δὲν ἐλπίζω, ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος θέλει παραβλέψει τὰ δικαιολογήματά μου, ἀποτεινόμενα ὅπως διόλου εἰς τὴν πρόνοιαν, προστασίαν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτῆς κηδεμονίαν, ἀλλ' ὅτι θέλει ἐνεργήσῃ εἰς τὴν παρούσάν μου περίστασιν ὅσα δίκαια, ὅσα προσφιλή, καὶ ὅσα σεμνὰ διὰ νὰ μὴ ἐκτραχηλίξεται καὶ κωμωδεῖται παρὰ τῶν τυχόντων ὁ βαθμὸς τῆς Ἀρχιερωσύνης καταφρονούμενος ἐκ τῆς ἐπηρεαζούσης αὐτὸν ἀμηχανίας τῶν πρὸς τὸ ζῆν.

Ἄν δὲ ἤθελε προτανθῆ ἐπὶ τῆς αἰτήσεώς μου, ὅτι πρὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος παρητήθην δοὺς τὴν ἐπαρχίαν εἰς ἄλλον, ἢ Ἱερὰ Σύνοδος δύναται νὰ θεωρήσῃ τὰ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ἔγγραφέ μου καὶ ἐξ αὐτῶν θέλει πληροφορηθῆ, πῶς διέτρεξε τὸ τοιοῦτον, τὸ ὁποῖον δὲν μοι ἐπέφερε καρπὸν τινα ἐκ τῶν καιρικῶν ἀλλεπαλλήλων περιστάσεων καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐβιάσθην νὰ κάμω τοιαύτην μετάθεσιν τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου εἰς ἄλλον, βιαζόμενος τότε ἐκ τῆς Τουρκικῆς καταδρομῆς.

Ἄλλ' ὅπως ἂν ἔσῃς τὸ τοιοῦτον παραλιμπάνεται ὡς ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐνεργηθὲν διὰ τὴν βίαν καὶ ἤδη δὲν θεωρεῖται, εἰμὴ τὸ ἐνεστὸς καὶ τὸ ἐλευσόμενον τῆς θεραπείας τῶν σωματικῶν ἀναγκῶν μου.

Ἀφοσιούμενος ὅπως εἰς τὴν εὐαρέστησιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διὰ νὰ ἀποφασίσῃ δι' ἐμὲ πᾶν ὅ,τι ἐγκρίνει ὑποσημειοῦμαι μετὰ τὸ βαθυτάτον σέβας

Εὐπειθέστατος

Πρόφην Μενδενίτζης Γρηγόριος

Ναύπλιον τὴν 21 Μαρτίου 1884

Ἄλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀπὸ 5 Ἀπριλίου τοῦ ἰδίου ἔτους ἀναφορᾶς του πρὸς τὴν αὐτὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν παρακάλει, ὅπως ἐνεργηθῶσι τὰ δεόντα καὶ δοθῶσιν αὐτῷ ὅσα ἐδαπάνησε διὰ τὴν ἀνέγερσιν «τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σαλώνων οἰκῆματος, τὸ ὁποῖον κατασκευάσας ἐξ ἰδίων χρημάτων» μετεχειρίζετο καὶ ὡς «κατάλυμα καὶ ἀρχιερατικὸν κατάστημα...».

Ἡ Σύνοδος θεωρήσασα ἑαυτὴν ἀναρμοδίαν ἐν

προκειμένῳ, ἐφ' ὅσον «τὸ ζήτημα τοῦτο ὡς πολιτικὸν ἀνήκει ὅπως διόλου εἰς τ' ἀρμόδια πολιτικὰ δικαστήρια...», κατὰ τὰ ὑπ' ἀριθ. 851(471)6)4)834 πρὸς τὴν Γραμματεῖαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἔγγραφον αὐτῆς, δὲν ἐπελήφθη τούτου ὁμῶς παρακάλεισε ταύτην «...νὰ διατάξῃ τὸν περὶ οὗ ὁ-λόγος ἐν Ναυπλίῳ περιφερόμενον ποτὲ ἐπίσκοπον Μενδενίτζης εἰς τὸ νὰ μεταβῆ εἰς ὅποιον τῶν διατηρουμένων Μοναστηρίων ἤθελεν ἐκλέξει ὁ ἴδιος, μηδὲν πράττων ἢ ἐνεργῶν ἐν αὐτῷ ἱερατικῶν ἔργων ἀνευ τῆς ἀδείας τοῦ ἀνήκοντος Ἐπισκόπου...».

Ὁ Γρηγόριος, «πρόθυμος κατὰ πάντα» νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, παρακάλεισεν Αὐτὴν, ἵνα, συγκατανεύουσα, ἐπιτρέψῃ αὐτῷ καὶ διαμένῃ ἐφεξῆς εἰς τὴν κατὰ τὴν Ἐπισκοπὴν Βοιωτίας Ἱερὰν Μονὴν τῆς Ἱερουσαλήμ «ἕως οὗ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος εὐδοκήσῃ νὰ διατάξῃ ἀνήκόντως ὅ,τι ἀπαιτεῖται εἰς τὸν ἱερατικὸν χαρακτήρα τοῦ ὑποφαινομένου εὐσπλαγχνίζομένη τὰς δεινὰς του περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι κατανοοῦν ὁσημέραι ἀνοικονόμητοι καὶ ὁδηγομένη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς δικαιοσύνης τὴν ὁποῖαν τῆς ἐγχαράττει ἡ ἱερὰ θέσις τῆς».

Καὶ ὄντως ἡ Σύνοδος, διὰ τῆς ἀπὸ 17 Ἀπριλίου 1884 διαταγῆς αὐτῆς «πρὸς τὸν πανοσιώτατον καθηγούμενον καὶ πάντας τοὺς πατέρας τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ἱερουσαλήμ» προτρέπει αὐτούς, ὅπως παρέχωσιν αὐτῷ πᾶσαν δυνατὴν περιποίησιν «καθ' ὅσον ὁ βαθμὸς τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ τὸ γῆρας του οὐκ ἀπαγορεύουσιν εἰς τὸ κατ' ὀφειλὴν σέβας...», γνωρίασα τοῦτο οὐ μόνον τῷ οἰκείῳ Ἐπισκόπῳ Βοιωτίας, ἀλλὰ καὶ τῇ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματεῖα.

Φθάσας ὁ Γρηγόριος εἰς τὴν ὑπ' ὄψιν Μονὴν ἔγραψε τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τὰ κατ' αὐτὸν, παρεπονείτο ὅμως ὅτι αὐτὴ, κατεστραμμένη ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀδυνατεῖ νὰ ἐξοικονομήσῃ καὶ τοῦτον, δι' ὃ καὶ ἀναφερόμενος Αὐτῇ γνωρίζει τὰ ἐξῆς: «Ὅταν ἡ ἐμὴ ταπεινότης παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα καὶ προσδοκίαν ἔμεινεν ἐκτὸς τοῦ ἀριθμοῦ ἐκείνων τῶν ἱεραρχῶν, οἱ ὁποῖοι διωρίσθησαν εἰς τὰς ἐπισκοπὰς τοῦ Βασιλείου, παρέστησα ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τὸ ἄδικον, τὸ ὁποῖον ὑπέφερα ἔπειτα ἀπὸ 34 ἐτῶν ποιμαντικῶς ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ἀποβληθῶ παντάπασι καὶ ἀντὶ τῆς ἀναξιότητός μου νὰ παραλάβωσι τῆς Ἑλλάδος τὴν πνευματικὴν διεύθυνσιν ἄλλοι νεωστὶ ἐλθόντες, μηδὲν ποιήσαντες, τοῦτο δ' ἐφάνη καὶ βαρὺ καὶ ὀλοὺς ἀσυγχώρητον.

Συνηθισμένος ὅμως εἰς ὅλας τῆς ἀνθρωπίνης καταδρομῆς τὰς προσβολὰς μετὰ ὑπομονὴν καὶ καρτερίαν νὰ ὑποφέρω κατὰ τὰς θείας παραγγελίας τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ πάσας προσέτι τὰς ἀρχὰς νὰ σέβωμαι καὶ εἰς τὰς διαταγὰς αὐτῶν νὰ πείθωμαι, ὑπήκουσα διὰ νὰ ἔλθω εἰς τὴν ἁγίαν ταύτην μονήν, ἀλλὰ μόλις ἤλθον καὶ ἡ ὑγεία μου ἤρχισε νὰ ζημιωνέται. Κρίνω πρὸς τούτοις περιττὸν νὰ εἶπω ἀνὰ ἕν πάνθ' ὅσα ὑποφέρω καὶ πάσχω ἐδῶ εἰς τὴν ἐρημίαν ὁ ταλαίπωρος. Τοῦτο μόνον ταπεινῶς καθυποβάλλω εἰς τὴν ἁγίαν καὶ ἱερὰν τῆς Ἑλλάδος Σύνοδον, ὅτι ἀνα-

ξίως ταλαιπωρούμαι ἐνώ ὄχι μόνον διὰ τὸ προβαῖνον γῆρας μου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς πολυχρονίους ἐκδουλεύσεις μου εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ τῆς ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ ἔθνους θυσίας μου, ἦτο δίκαιον καὶ θεάρεστον νὰ εἶμαι εἰς τὴν ὅποιαν εὐρίσκομαι κατάστασιν θλιβόμενος, κακουχούμενος καὶ ἐν ἐρημίαις πλανώμενος.

Ταῦτα πάντα καθυποβάλλων μὲ τὴν ἀπειτουμένην μετριότητα ἐνώπιον τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἱκετεύω διὰ νὰ ἤθελεν εὐαρεστηθῆ αὕτη νὰ μεταλλάξῃ τὴν παροῦσάν μου ἀθλίαν κατάστασιν εἰς ἄλλην τοῦ χαρακτῆρος μου ἀξίαν, ἄλλως θέλω ἀναγκασθῆ νὰ λάβω μέτρα ἀνάλογα μὲ τὴν πάσχουσαν καὶ κινδυνεύουσαν ζωὴν μου.

Εὐελπὺς εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ φροντίδα τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ὑποσημειοῦμαι μὲ βαθύτατον σέβας.

† ὁ ταπεινὸς πρῶην Μενδενίτζης Γρηγόριος

Ἐν Ἱερουσαλὴμ παρνασίδος 1834 Ἰουνίου 1»

Ἡ Σύνοδος λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὰς ἐπανειλημμένας αὐτοῦ ἀναφορὰς περὶ οικονομικῆς αὐτοῦ ἐνισχύσεως ἀννέχθη πρὸ τὴν Γραμματεῖαν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἧτις ἐνεργήσασα δεόντως ἐπέτυχε τὴν παροχὴν αὐτῷ συντάξεως ἑκατὸν δραχμῶν μηνιαίως καὶ οὕτως ὅπως οὐ καλῶς διήλθε τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς αὐτοῦ ὑπηρεσίας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Πολιτείαν.

† Ο ΤΑΛΑΝΤΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Ἡ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Εἶναι γνωστὸν εἰς πάντας ὅτι ὁ στρατός, ἐκτὸς τῆς κυριωτάτης ἀποστολῆς του, ὡς ὄργανο τῆς πολιτείας πρὸς ἐξασφάλισιν αὐτῆς ἀπὸ πάσης ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς ἐπιβουλῆς, ἔχει καὶ ἄλλην ὑψηλὴν ἀποστολήν, ἐκπολιτιστικήν, ἣν δὲν προτιθέμεθα νὰ ἀναπτύξωμεν ἐνταῦθα. Ἄρκοῦμεθα δὲ μόνον νὰ ὑπενθυμίσωμεν τὸ μορφωτικὸν ἔργον τοῦ στρατοῦ, ὅστις εὐλόγως χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς «σχολεῖον». Καὶ εἶναι πράγματι ἀπὸ διαφόρων ἐπόψεων «μέγα σχολεῖον» ὁ στρατός, σχολεῖον ὄχι μόνον στρατιωτικόν, ἀλλὰ καὶ ἠθικόν καὶ κοινωνικόν, ὅπως δύναται νὰ βεβαιώσῃ ἐκ προσωπικῆς πείρας καὶ ὁ γράφων τὰς γραμμάς ταύτας, ὅστις σημειώτεον ὅτι κατετάχθη μὲν εἰς τὸν στρατὸν μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, ὀφείλει δὲ νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἡ στρατιωτικὴ θητεία ὑπῆρξε δι' αὐτόν, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ εἶδος μετεκπαιδεύσεως κοινωνιολογικῆς.

Πρὸ παντὸς προφανῆς εἶναι ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικοπλαστικὴ ἐπίδρασις τοῦ στρατοῦ διὰ τὴν μερίδα ἐκείνην τῶν στρατιωτῶν, ἧτις δὲν ἔτυχεν ὄχι μόνον ἀνωτέρας, ἀλλ' οὐδὲ κἂν γυμνασιακῆς μορφώσεως, καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ μερὶς αὕτη εἶναι καὶ ἡ πολὺ μεγαλύτερα. Διὰ

τοῦτο εἶναι πολὺ εὐχάριστος ἡ μέριμνα ἢ λαμβανομένη σήμερον ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς ἡγεσίας διὰ τὴν ἠθικὴν μόρφωσιν τοῦ στρατοῦ, ἧτις εἴπερ ποτὲ ἄλλοτε προβάλλει ὡς ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη ὑπὸ τὰς σημερινὰς περιστάσεις τοῦ κόσμου ὅλου, ἰδιαιτέρως δὲ τῆς πολυπαθοῦς ἡμῶν πατρίδος. Ἰδιαιτέρως δὲ πρέπει μετὰ πολλῆς χαρᾶς νὰ χαιρετισθῆ ἡ ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς ἡμῶν ἡγεσίας κατανόησις τῆς σπουδαιότητος, ἣν ἔχει διὰ τὴν ἐθνοπρεπῆ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ λαοῦ μόρφωσιν ὁ θρησκευτικὸς παράγων, κατανόησις, τῆς ὁποίας ἐκδήλωσις τρανῆ εἶναι ἡ ἄρτι θεσπισθεῖσα διοργανώσις τῆς θρησκευτικῆς ὑπηρεσίας τοῦ στρατοῦ διὰ τῆς ἰδρύσεως ἐιδικῆς «διευθύνσεως» μὲ ἀρχηγὸν τὸν παλαιότερον τῶν στρατιωτικῶν ἱερέων, τὸν πανοσιολογ. ἀρχιμανδρίτην κ. Κυπριανὸν Πουλᾶκον. Τὸ νέον τοῦτο σύστημα τῆς ἡγεσίας καὶ τῆς διοργανώσεως ἐν γένει τῆς θρησκευτικῆς τοῦ στρατοῦ ὑπηρεσίας εἶναι ἀναμφιβόλως περισσότερον μελετημένον καὶ κανονικώτερον παρὰ ὁ ὑπὸ τῶν ἐξαιρητικῶν τοῦ ἀγωνιζομένου ἔθνους περιστάσεων ἐπιβληθεὶς θεσμὸς τοῦ ἀρχιερέως τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, ὁ ὅποιος ἐλπίζομεν ὅτι θὰ ἀτονήσῃ ἢ μᾶλλον θὰ καταργηθῆ (ὡς συνέβη μὲ τὸν ἀνάλογον θεσμὸν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀγγλικανικῇ ἐκκλησίᾳ), ἥδη μετὰ τὴν ἐπαξίαν ἀποκατάστασιν τοῦ ἐνσαρκώσαντος τὸν θεσμὸν τοῦτον διατρεποῦς τεράρχου.

Ὁ νέος ἀρχηγὸς τοῦ σώματος τῶν στρατιωτικῶν ἱερέων, εἰς δὲν ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις τῆς ἥδη διοργανουμένης θρησκευτικῆς τοῦ στρατοῦ ὑπηρεσίας, ὁ πατήρ Κυπριανός, διαθέτει ἱκανὰ προσόντα, ἵνα φανῆ ἄξιος τοῦ ἀνατεθέντος εἰς αὐτὸν βαρυτάτου ἔργου, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν, ἂν μὴ ἀπατώμαι, καὶ ἐμπνευστής. Ἄλλ' ὁ νέος θεσμὸς, ὅστις παρέχει πολύτιμον εὐκαιρίαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ λάβῃ εἰς χεῖράς της τὸ ἠθοπλαστικὸν ἔργον τῆς στρατευομένης νεολαίας τοῦ ἔθνους, ἵνα ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν προφυλάξῃ ἀπὸ τῶν περιστοιχοῦντας αὐτὴν πολυαριθμῶν κινδύνων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν φρονηματίσῃ θρησκευτικῶς τε καὶ ἠθικῶς καὶ πατριωτικῶς καὶ συγχρόνως τῆς ἐνισχύσῃ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὁ θεσμὸς, λέγω, οὗτος κινδυνεῖ νὰ παραμείνῃ νεκρὸν γράμμα ἕνεκεν τῆς παρατηρουμένης ἀπροθυμίας τοῦ ἀγάμου κλήρου, ὅπως προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸν στρατὸν, ἀντὶ τῶν ὁποίων προτιμῶνται αἱ ὑπηρεσίαι εἰς τὰς ἐνορίας Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς.

Καὶ ἐν τούτοις ἡ θρησκευτικὴ τοῦ στρατοῦ ὑπηρεσία παρέχει λαμπρὸν πεδίον ὄχι μόνον δράσεως ἐκκλησιαστικῆς καὶ κοινωφελούς, ἀλλὰ καὶ σταδιοδρομίας ἀκόμη ἐπαγγελματικῆς, ἂν καὶ δι' ἡμᾶς τὸ ὑποῦργημα τοῦ κληρικοῦ δὲν εἶναι ἐπάγγελμα, ἀλλὰ διακονία ὑψηλή. Καὶ ὁ μὲν ἄγαμος κληρὸς ἡμῶν ἐλπίζομεν, ὅτι καταλλήλως διαφωτιζόμενος θὰ ἀντιληφθῆ τὴν σημα-

οίαν τοῦ διανοιγομένου γένου τούτου σταδίου δράσεως καὶ δὲν θὰ ὀκνήσῃ νὰ πυκνώσῃ τὰς τάξεις τῆς ἀναδιοργανουμένης θρησκευτικῆς ταύτης ὑπηρεσίας. Νομίζομεν ὅμως, ὅτι ἐνδεῶς κλυταὶ ὅπως, παραλλήλως πρὸς τὴν καλὴν θέλησιν τῶν ὑποψηφίων, ληφθῶσι καὶ ἐκ μέρους τῆς διοικούσης ἐκκλησίας καὶ τοῦ κράτους μέτρα ἐνθουρυντικά διὰ τοὺς προσερχομένους εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην. Οὕτω π. χ. θὰ προετινομεν νὰ ὠρίζετο ὡς ἀπαραίτητον προσόν διὰ τὴν ἐγγραφήν εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐκλογίμων (τῶν κάτω τῶν 40 ἐτῶν) καὶ τριετῆς τοῦλάχιστον θρησκευτικῆς ὑπηρεσίας ἐν τῷ στρατῷ, ὡς θὰ ἠθέλομεν ἔστω καὶ μονοετῆ ὑπηρεσίαν ἐν ταῖς παρὰ τὴν μεθόριον ἐπαρχίαις ὡς ἀπαραίτητον διὰ τὸν αὐτὸν κατάλογον προσόν, ἀντὶ νὰ παραδίδωμεν τοὺς δυσμοίρους πληθυσμοὺς τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν εἰς τὴν ἀμάθειαν τῶν ἀνευ προσόντων ἱερέων.

Ἄς ἐλπίσωμεν, ὅτι δὲν θὰ βραδύνωσι νὰ ληφθῶσι τὰ μέτρα ταῦτα καὶ πρὸ παντός, ὅτι δὲν θὰ βραδύνη ἢ ἐκδήλωσις ραγδαίας προθυμίας πρὸς κατάταξιν εἰς τὴν νέαν ταύτην ἐκκλησιαστικὴν διακονίαν καὶ ὅτι μετ' οὐ πολὺ θὰ εὐτυχήσωμεν νὰ ἴδωμεν τὴν θρησκευτικὴν τοῦ στρατοῦ ὑπηρεσίαν ἐπανδρουμένην διὰ τῶν καλυτέρων κληρικῶν μας στοιχείων.

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

† Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ Α. C. HEADLAM

Νεκρολογία

Πρὸ τινῶν ἑβδομάδων ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ ὁ ἐφησυχάζων Ἐπίσκοπος πρῶην Gloucester A. C. Headlam τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ὁστις ἀπετέλει ἐξέχουσαν σύγχρονον φυσιογνωμίαν αὐτῆς.

Μακρὸς φιλικὸς σύνδεσμος μοῦ ἐπέτρεψε νὰ παρακολουθῶ καὶ ἐκτιμῶσω δεόντως τὴν μεγάλην αὐτῆν θεολογικὴν προσωπικότητα τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν ἀληθῶς εἰλικρινῆ θαυμαστὴν καὶ φίλον τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὁ Headlam, ἐξ ἀρίστης καταγόμενος οἰκογενείας, ἔτυχεν ἀνωτάτης μορφώσεως ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Oxford καὶ ἐνωρὶς ἐπεδόθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν θεολογικῶν γραμμάτων, εἰς τρόπον ὥστε ταχέως ἐκλήθη ὡς προϊστάμενος τοῦ περιφήμου King's College τοῦ Λονδίνου καὶ εἰς αὐτὸν ὡς τοιοῦτον ὀφείλεται κυρίως ἡ ἐξέλιξις τοῦ Κολλεγίου τούτου καὶ ἡ δι' αὐτοῦ τεραστία μεταγενεστέρως ἀνάδειξις τοῦ μεγάλου Πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου.

Ἀναδειχθεὶς τάχιστα μετὰ τῶν διακεκριμένων νεωτέρων θεολόγων ἐκλήθη ὡς «Βασιλικὸς καθηγητῆς» (Regius Professor) τῆς θεολογίας εἰς τὸ περίφημον Christ Church τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Oxford (κατ' αὐτὴν τὴν περίοδον τῆς δράσεώς του ηὐτύχησα νὰ τὸν γνωρίσω τὸ πρῶτον τῷ

1918), ἐκεῖθεν δ' ἐξελέγη τῷ 1923 ἐπίσκοπος τοῦ Gloucester, μίς τῶν σημαντικωτέρων ἐπισκόπων τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν ἐπόιμανε μέχρι καὶ πρὸ ἔτους ἀκόμη.

Πρὸ μικροῦ παραιτηθεὶς εἰς βαθὺ γῆρας ἀπεσύρθη εἰς τὸν εἰς τὰ βόρεια τῆς Ἀγγλίας (Warlton) τόπον τῆς καταγωγῆς του, ὅπου εἰς τὸ σοφὸν περιβάλλον τῆς ἀπεράντου βιβλιοθήκης του ἐξηκολούθει τὰς θεολογικὰς του μελέτας καὶ κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του ἐκαλλιέργει προσωπικῶς τὸν μοναδικὸν καὶ προσφιλεῖ του βοτανικὸν κήπον, περιέχοντα πάντοια φυτὰ καὶ δένδρα ἐξ ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου.

Ὁ Headlam ὡς καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Oxford καὶ ἔπειτα ὡς Ἐπίσκοπος ἐξέδωκε σειρὰν σπουδαιοτάτων δογματικῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, θεολογικῶν συγγραμμάτων, ἅτινα ἐπέβαλον αὐτὸν ὡς ἓνα τῶν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν διακρινομένων νεωτέρων μεγάλων Ἀγγλων θεολόγων, ὡς τοῦ Gore, τοῦ Sanicroft, τοῦ Sharp καὶ ἄλλων καὶ ὡς ἓνα τῶν αὐθεντικωτέρων ἐρμηνευτῶν τῆς ὀρθοδόξου Ἀγγλικανικῆς διδασκαλίας.

Ὁ Headlam ὡς ἀληθῆς θεολόγος ἐνδιεφέρθη σπουδαίως διὰ τὴν νεωτέραν ἐνωτικὴν κίνησιν τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν καὶ ἐν πλήρει ἐπιγνώσει τῶν σχετικῶν προβλημάτων ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας του εἰς τὰς διαφόρους θεολογικὰς ἐπιτροπὰς, αἵτινες ἠσχολήθησαν μὲ τὴν ἐξέτασιν τῶν διαφορῶν, αἵτινες ὑφίστανται μετὰ τῆς Ἐκκλησίας του καὶ τῆς Ὀρθοδόξου, τῆς Παλαιοκαθολικῆς, τῆς Σουηδικῆς, τῶν Λουθηρανῶν καὶ ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Μετέχων μάλιστα τῆς μεγάλης ἐνωτικῆς προσπάθειας τῆς «Πιστεως καὶ τάξεως» ἐχηρημάτισε πρόεδρος δύο ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων διεθνῶν θεολογικῶν ἐπιτροπῶν καὶ ὡς τοιοῦτος ἐξέδωκε τοὺς δύο σημαντικοὺς εἰς τὴν καθόλου νεωτέραν Θεολογίαν τόμους «περὶ Χάριτος» καὶ «περὶ Μυστηρίων», εἰς οὓς συνειργάσθησαν γνωστοὶ ἐκπρόσωποι τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν (τῆς ἡμετέρας ὁ γράφων). Ἡ συμμετοχὴ τοῦ Headlam εἰς τὴν ἐνωτικὴν ταύτην προσπάθειαν ἐγένετο μὲ πλήρη, εὐρυτάτην καὶ βαθεῖαν κατανόησιν τῆς θεολογικῆς θέσεως τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν καὶ μὲ ἐξαιρετικὴν προσοχὴν καὶ σεβασμὸν ταύτης. Ἰδιαίτεραν, φέρ' εἰπεῖν, καὶ βαθυτάτην ἐντύπωσιν προὔξενησεν εἰς ἐμὲ τὸ ἐξ ἰδίας καὶ λιπαρῶς μελέτης τῶν τῆς Ἐκκλησίας μας προελθόν σοφὸν καὶ ἀκριβὲς συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον συχνότατα καὶ ἰδιαίτερος ἐτόνιζεν, ὅτι ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία, παρὰ τὰ κοινῶς πιστευόμενα καὶ ἀνοήτως καὶ ὑπὸ πολλῶν ὀρθοδόξων ἀκόμη ἀναμασσώμενα, κατέχει εὐρύτατον καὶ ἀληθῶς φιλελεύθερον πνεῦμα ἐκδηλούμενον καὶ εἰς ἄλλα πολλά, ἀλλ' ἰδίᾳ εἰς τὴν ἐκ μέρους τῆς συστηματικῆς ἀποφυγῆς δογματικῶν ὀρισμῶν, δευτέρουόντων ἰδίᾳ δογματικῶν ζητημάτων σύμφωνα πρὸς τὸ κρατοῦν ἐν αὐτῇ ἑλληνοχριστιανικόν

πνεῦμα καὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ρωμαιοσχολαστικὸν τῆς παπικῆς καὶ ἄλλων διαμαρτυρομένων Ἐκκλησιῶν.

Μικρὸν πρὸ τοῦ πολέμου ὁ Headlam συμμετέσχε τῆς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Θεολογικῇ Σχολῇ γενομένης συζητήσεως περὶ τοῦ κύρους τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἱερωσύνης ὡς μέλος ἐπιτροπῆς ἀγγλικανῶν θεολόγων, ἐπὶ τούτῳ ἐλθούσης εἰς Ἀθήνας, καὶ κατ' αὐτὴν κατέδειξε τὰς ὡς ἄνω σπουδαίας θεολογικὰς αὐτοῦ ἀρετὰς ὡς καὶ τὸν ἀπεριόριστον σεβασμὸν, ὃν ἔτρεφε πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν μας, καὶ τὸν διακαῆ καὶ ἐπὶ καθαρῶς χριστιανικῆς ἰδεολογίας πόθον τοῦ πρὸς ταχύτεραν πραγματοποίησιν τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν.

Ὡς ἐπίσκοπος ὁ Headlam ἀπετέλει ἐξέχουσαν φυσιογνωμίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ του οὐ μόνον διὰ τὴν θεολογικὴν του δεινότητα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἔκτακτα διοικητικὰ του χαρίσματα, ἅτινα ἀπετέλουν θαυμαστὸν σύμπλεγμα δικαιοσύνης ἀκάμπτου καὶ ἐν τῷ ἀπολύτως εὐθεῖ καὶ φαινομενικῶς τραχεῖ χαρακτήρῳ του ἀπεριόριστου ἀγάπης καὶ καλωσύνης καὶ γνησίας χριστιανικῆς διαθέσεως.

Πρὸ ὀλίγων μηνῶν εἶχον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ διὰ τελευταίαν φορὰν εἰς τὸ ἀληθῶς ἀπὸ πάσης ἐπόψεως ἀνώτερον ἡσυχαστήριον ἐνὸς ἀνωτέρου ἀνθρώπου καὶ ἐνθυμοῦμαι μὲ πόσῃ ἀγάπῃ καὶ πρὸς ἐμὲ καὶ διὰ τὰ βιβλία του μὲ περιήγαγεν εἰς τὰ διάφορα τμήματα τῆς ἀληθῶς ἀπεράντου βιβλιοθήκης του καὶ μοι ἀνέγνωσεν ἔπειτα ἀποσπάσματα ἐνὸς νέου πρωτοτύπου ἀληθῶς ἐρμηνευτικοῦ συγγράμματος, τὸ ὁποῖον ἠτοίμαζε συγκριτικῆς ἐρμηνείας συγγενῶν χωρίων Κ. καὶ Π. Δ.

Ἐν τῷ προσώπῳ του ἡ φίλη ἀδελφὴ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία ἀπώλεσεν ἓνα διακεκριμένον θεολόγον καὶ ἓνα ὑπέροχον Ἱεράρχην.

Requiescat in Pace et Lux eternum luceat ei.

ΑΜΙΛΚΑΣ Σ. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΚΕΨΕΙΣ

Ὅταν αἱ καταιγίδες καὶ τὰ κύματα τῆς δυστυχίας καὶ τῆς λύπης ἔχουσιν ἐκσπάσει ἐπάνω σου καὶ σε φέρουσιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, πρόσεξε τὴν φωνήν, ἥτις σοὶ λέγει : ὁ Θεὸς εἶναι Θεὸς ἀγάπης καὶ οἰκτιρῶν.

Μὴ ἀπελπίζου ἐν οἰαδήποτε δυστυχίᾳ καὶ ἂν εὐρίσκεσαι, ἀλλ' ἔχε ὑπ' ὄψει ὅτι οὐδὲν βάραθρον εἶναι τόσο βαθύ, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἡ παντοδύναμος χεὶρ τοῦ Θεοῦ δὲν δύναται νὰ σε ἀνασύρῃ.

Εὐτυχῆς ἐκεῖνος, ὅστις θέτει κατὰ μέρος τὰς ἰδίας γνώσεις, ὅπως διδασχῆ παρὰ τοῦ Χριστοῦ.

Τὰ δάκρυα εἶναι ἡ εὐγλωττία τῆς λύπης, ἀτινα καὶ ἄνευ τῶν λόγων ἕκαστος δύναται νὰ νοήσῃ.

Ἡ ἀλήθεια ἐπιπλέει ὡς τὸ ἔλαιον ἐπιπλέει ἐπὶ τοῦ ὕδατος καὶ οὐδεμία δύναμις δύναται νὰ κρατήσῃ ἐκεῖνο κάτωθεν αὐτοῦ.

Κ. Ι. Δ.

Ὁ PASTEUR

ὩΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ὩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
1822 — 1895

Ὅτε πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐδημοσίευσον τὴν σύντομον μελέτην μου περὶ τοῦ Παστέρ ἐσκεπτόμην, ὅτι ἡμέραν τινὰ θὰ ἠδυνάμην ν' ἀποθαυμάσω ἐπιτοπίως ὅ,τι σχετίζεται πρὸς τὰς παστερικὰς ἐπιστήμας, χάρις εἰς τὰς ὁποίας, προσβληθεὶς ἐκ διφθερίτιδος κατὰ τὴν παιδικὴν μου ἡλικίαν, εἶχον σωθῆ ἐκ βεβαίου θανάτου. Πρὸ τίνος ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακολουθῆσω ἐπίσημον τελετὴν ἐν τῇ Σορβόννῃ τῶν Παρισίων ἐπὶ τῇ πεντηκοστῇ ἐπετείῳ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου τῆς ἀνθρωπότητος εὐεργέτου. Ἀκολούθως ἐπεσκέφθην τὴν ἔκθεσιν Παστέρ, ὁργανωθεῖσαν ἐν τῷ μεγάρῳ τῶν ἀνακαλύψεων καὶ δίδουσαν τὴν εἰκόνα τῆς ἐκτάσεως τῶν εὐεργετημάτων τῶν ἐπιστημῶν ἐκείνων. Ὁ ἐνθουσιασμός μ' ἐκίνησεν, ὅπως μίαν εἰσέτι φορὰν ἀπεικονίσω τὴν μεγάλην ταύτην μορφήν κατὰ νεωτάτας πηγὰς. Ὅ,τι θαυμάζει τις ἐν τῇ προσωπικότητι ταύτῃ εἶνε ὁ ἀπόλυτος ταυτισμός τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἐπιστήμονος. Καὶ εἰς αὐτὸν ἐφήρμωσαν τοὺς λόγους τοῦ Καρλάυλ, ὅτι εἶνε ἀδύνατον εἰς ἄνδρα μέγαν νὰ μὴ εἶνε ἄλλο τι παρὰ ἀληθῆς.

Α'. Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ὁ μικρὸς μαθητὴς καὶ ἀκολούθως ὁ ἔφηβος σπουδαστὴς οὐδεμίαν ἰδιαιτέραν ἐπίδοσιν ἐπέδειξεν.

Ἦτο καὶ αὐτὸς ἐν μόριον τῆς μαθητικῆς μάζης, διὰ τοὺς διδασκάλους. Ἡ μήτηρ του, μὲ τὸ αἶσθημα τῆς ἀμφιβολίας, ἀποκρούει πᾶσαν λύπην δι' ὅ,τι καὶ ἂν συμβῆ, διότι τὰ πάντα θεωρεῖ εἰς τὴν ζωὴν ταύτην χίμαιραν. Ἄλλ' ὁ πατήρ, παλαιὸς στρατιώτης τῶν ναπολεοντείων χρόνων, βυρσοδέψης τὸ ἐπάγγελμα, ἔχει τὴν θετικότητα τοῦ ἐμπόρου τῆς λαϊκῆς ἀγορᾶς, ὅστις στηρίζει τὴν ζωὴν κυρίως εἰς τὴν υγείαν καὶ τὸ χρῆμα. Δὲν τρέφει μεγάλας φιλοδοξίας διὰ τὸν υἱόν, διότι δὲν βλέπει τίποτε τὸ ἐξαιρετικόν. Ὁ νεαρὸς Παστέρ προσελκύεται ὑπὸ τῆς ζωγραφικῆς. Ἐπιδίδεται εἰς τὴν προσωπογραφίαν. Ἐπὶ τινὰ χρόνον λαμβάνει καὶ μαθήματα φωνητικῆς μουσικῆς. Δὲν εἶναι ἀδιάφορος καὶ πρὸς τὸ θέατρον.

Ἐν τούτοις ἡ ἀνάπτυξις τοῦ νεαροῦ σπουδαστοῦ βαίνει ὁμαλῶς. Ἐνωρὶς δοκιμάζει τὴν πικρίαν ἐκ τῆς προτιμήσεως συμμαθητῶν ἐχόντων μέσα. Ἐχει βαθύ θρησκευτικὸν αἶσθημα. Ἐκίστην πρῶταν καὶ ἐκάστην ἐσπέραν προσεῦχεται μετὰ θερμῆς πρὸς τὸν Θεόν. Μόνον ἡ σπουδὴ τῶν μαθηματικῶν ἐξήρανε τὴν καρδίαν του, ὥστε νὰ ἐκπλαγῆ ἐκ τῶν δακρύων του, ὅτε ἀνέγνω συγκινητικὴν ἱστορίαν.

Μισεῖ τὴν ὑποκρισίαν καὶ τὴν ψευδευλάβειαν τῶν ψευδομένων πρὸς ἑαυτοὺς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους. Τὸν μαγεύει ἡ ἀνάγνωσις τοῦ βιβλίου

τοῦ Δρόζ «περὶ τῆς τέχνης τοῦ νὰ εἶνε τις εὐτυχής», καθὼς καὶ τῶν «Φυλακίσεων μου» τοῦ Σύλβιο Πέλλικο.

Ἄλλὰ τὰ μαθήματα τοῦ διασήμου χημικοῦ Ἰ. Β. Δουμᾶ διανοίγουν νέους ὀρίζοντας εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Παστέρ. «Προπαρασκευαστής» ἤδη τῆς χημείας ἐν τῇ Ἀνωτάτῃ Σχολῇ (Normale) γράφει ἀφελῶς πρὸς τὸν διδάσκαλόν του: «Ἐπιθυμῶ σπουδαίως κατὰ τὴν διαμονὴν μου ἐν Παρισίοις ν' ἀφιερῶσω μέρος τοῦ χρόνου μου, ὅπως ἐξασηθῶ εἰς τὴν δύσκολον τέχνην τῆς διδασκαλίας. Θὰ σὰς τὸ ὁμολογήσω μετ' εἰλικρινείας λίαν ἀφελοῦς ἴσως. Ἔχω τὴν φιλοδοξίαν ν' ἀναδειχθῶ διακεκριμένος καθηγητής. Ὁ σκοπός μου δὲν ἀποβλέπει εἰς τὸ κέρδος χρημάτων, οὔτε εἰς τὴν σύναψιν σχέσεων, χάριν ἐπιτυχίας, μετὰ προσώπων ἰσταμένου τόσο ὑψηλά, ὅσον ὑμεῖς, ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἐγὼ ἐπίσης σκέπτομαι ν' ἀφιερῶσω τὴν ζωὴν μου».

Αἱ πρῶται τοῦ ἐργασίαι ἔδειξαν ἤδη τὰς ἐδραίας βάσεις τῆς μορφώσεώς του καὶ τὴν ἔκτασιν αὐτῆς.

Ἔχει φίλον πιστόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐμπιστεύεται τὰς ἐνδομύχους σκέψεις του. «Ἐργάζομαι ἐπὶ νέων ἔρευνῶν, τῶν ὁποίων τ' ἀποτελέσματα εἶνε λίαν περιέργα καὶ θὰ προκαλέσουν ζωηρῶς τὴν προσοχὴν».

Ὄντως, ἡ κρυσταλλογραφία διὰ τῶν ἔρευνῶν τοῦ Παστέρ ὑψίσταται ἀληθῆ ἐπανάστασιν. Ἀνακαλύπτει ἐπὶ τῶν κρυστάλλων τοῦ τρυγικοῦ ὀξέως, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν ταρταρούχων, μικρὰς ἐπιφανείας (πλευρίαι), αἱ ὁποῖαι εἶχον διαφύγει τὴν προσοχὴν καὶ αὐτοῦ τοῦ διασήμου Μίτσερλιχ. Ἡ εἰδικὴ αὕτη ἀσυμμετρία τὸν ὀδηγεῖ εἰς τὴν σκέψιν τῆς ἀσυμμετρίας τῶν μορίων τῆς ὕλης. Μετὰ τῶν ταρταρούχων κρυστάλλων σπουδάζει τὴν σύνθεσιν τοῦ βοτρυϊκοῦ ὀξέως καὶ ἡμέραν τινά, τρέμων ἐκ συγκινήσεως, βλέπει εἰς τὸ ὄργανον τοῦ προσανατολισμοῦ τοῦ φωτός τὰς περιστροφικὰς δυνάμεις ἴσας, καὶ ἀντιθέτους διευθύνσεις τῶν δύο ὀξέων, τοῦ δεξιοῦ ταρταρούχου, ἐν τοῖς ὁποίοις τὸ μυστηριώδες βοτρυϊκὸν ὀξύ διχοτομεῖται. Ἀφοῦ διεπίστωσε τὴν κατάστασιν τοῦ ἡμιέδρου κρυστάλλου καὶ τὴν παρέκκλισιν τοῦ προσανατολιζομένου φωτός, συλλαμβάνει διὰ τῆς φαντασίας, ὅτι ἡ δυναμικότης, ἣτις μεταλλάσσει τὴν δραστηριότητα τῶν σωμάτων ἐπὶ τοῦ φωτός, ὀφείλεται εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀτόμου ἐν τοῖς μορίοις τῶν ταρταρούχων. Ἐπεκτείνων δὲ τὴν σκέψιν του, βλέπει εἰς τὴν ἀσυμμετρίαν τοῦ ἀτόμου τὸ σημεῖον καὶ πιθανῶς τὸ προοίμιον ὀργανικῆς ζωῆς.

Ἐπὶ εἰκοσαήμερον συνεργάζεται ἐν τῷ κολλεγίῳ τῆς Γαλλίας μετὰ τοῦ διαπρεποῦς καθηγητοῦ Μπιῶ. Καὶ ὁ πεπειραμένος καθηγητὴς ἐπαληθεύων τὰ πειράματα τοῦ Παστέρ, αἰσθάνεται τὴν καρδίαν του πάλλουσαν. Ὁ Μπιῶ εἶνε ὁ ἄγγελος παραστάτης τοῦ νεαροῦ καθηγητοῦ. Φίλος σπανίας ἀφοσιώσεως, σύμβουλος ἀπαρα-

μίλλου εἰλικρινείας, ποδηγέτης ὀξυδερκῆς, δὲν δηλητηριάζει οὔτε προσπαθεῖ διὰ παντός τρόπου νὰ ποδοπατήσῃ τὸν μόλις ἀρχίζοντα νὰ βλαστάνῃ νεαρὸν βλαστόν.

*

Κυρίως τὸ στάδιον τοῦ Παστέρ ἀρχεται ἀπὸ τοῦ λυκείου τοῦ Ντιζὸν ὡς καθηγητοῦ τῆς φυσικῆς. Συνεχίζεται εἰς τὸ Στρασβούργον. Ἐν τῇ πόλει αὕτη σχετίζεται μετὰ τῆς οἰκογενείας Λωρᾶν, τοῦ πρυτάνεως τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Στρασβούργου, τοῦ ὁποίου κατόπιν ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα.

Ὁ Παστέρ εἶνε ἤδη εὐτυχής ἐν τῇ θαλπυρῇ τῆς οἰκογενείας του. Ἀγωνίζεται διὰ παντός τρόπου πρὸς βελτίωσιν τῆς θέσεώς του. Ἐκ τῆς βελτιώσεως αὐτῆς ἐξαρτᾶται κατὰ πολὺ ἡ πρόοδος τῶν ἔρευνῶν του τῶν ἐπιστημονικῶν.

Ἄλλ' ἡ γραφειοκρατεία καὶ ἡ ἀκοίμητος ζηλοτυπία, ὡς συνήθως, ἔχει μικροτάτην τὴν ψυχὴν διὰ ν' ἀξιώσῃ προσοχῆς τοιαύτης φύσεως ἐκκλησίαις· οὔτε δὲ καὶ οἱ ἄλλοι «ἐπίσημοι» συγκινούνται εὐκόλως, ὅταν ἀμεσόν τι συμφέρον δὲν κινῆ αὐτούς. Ὁ Παστέρ παλαίει. Ἄλλ' οὐχὶ ὑπὸ τοὺς σκληροὺς, τοὺς ἀπανθρώπους, τοὺς ἀκατανοήτους ὄρους τοῦ ζεύγους Κιουρί, τὸ ὅποιο παλαίει διηνεκῶς κατὰ τῆς ἐθελουσίας τυφλώσεως τῶν ἐχθρῶν του. Εἰς τὴν πάλην του ὁ Παστέρ ἔχει τοὺς δύο ἐπιστηθίους φίλους του διὰ ν' ἀνταλλάξῃ τὰς σκέψεις του, τὸν νεαρὸν φιλόσοφον Σαπούι, τὸν Μπιῶ. Ἔχει τὸ μέγα ἠθικὸν στήριγμα συζύγου ἀφωσιωμένης καὶ εὐσεβοῦς. Ἔχει χειραγωγὸν τὸν πρακτικὸν νοῦν τοῦ πατρός του, μεθ' οὗ δὲν παύει ἀλληλογραφῶν.

Τὰ πορίσματα τῶν ἐργασιῶν του ὑποβάλλονται εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Γράφει πρὸς τὸν πατέρα του: «Δύναμαι νὰ εἶπω, ὅτι προεκάλεσαν (αἱ ἐργασίαι του) ἐντύπωσιν μεταξὺ τῶν σοφῶν. Πολλοὶ ἐδείχθησαν εὐνοϊκοί, ἐξαίρεσι τινῶν, οἵτινες ἴσως εὕρισκον ὅτι ἀρχίζω νὰ φαίνωμαι κάπως ὑπὲρ τὸ δέον. Θὰ ἐπίστευες, ὅτι τὴν ἐπομένην εἶδον χημικὸν τινα, καθηγητὴν ἐν Παρισίοις, ὅστις εἶχε παραστήσει εἰς τὴν συνεδρίαν διὰ ν' ἀκούσῃ τὴν ἀνακοίνωσίν μου, θὰ ἐπίστευες ὅτι ὁ χημικὸς οὗτος δὲν μοῦ εἶπε λέξιν; Ἐνεθυμήθην ὅτι μοῦ εἶχεν εἶπει ἄλλοτε ὁ Μπιῶ: ὅταν συνάδελφός τις ποιῆται εἰς τὸ Ἰνστιτούτον ἀνακοίνωσιν καὶ οὐδεὶς ἀκολούθως ὀμιλῇ περὶ αὐτῆς, τοῦτο φανερώνει ὅτι τὴν εὔρεσιν καλὴν».

Ἐν τοσοῦτῳ ὁ Μπιῶ παρασκευάζει συνάντησιν τοῦ φίλου του μετὰ τοῦ διασήμου γερμανοῦ χημικοῦ Μίτσερλιχ, ἐλθόντος εἰς Παρισίους διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν Ἀκαδημίαν ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς ξένου μέλους. Ὁ γερμανὸς σοφὸς ἀκολουθεῖται καὶ ὑπὸ εἰδικῷ κρυσταλλολόγῳ. Ἐκ δὲ τῶν συνομιλιῶν τοῦ Παστέρ μετ' ἀπορίας μανθάνει, ὅτι ἐν Σαξωνίᾳ ἐργοστασιάρχης τις κατῶρθωνε τὴν παραγωγὴν βοτρυϊκοῦ ὀξέος. Ἡ συγκλήσις του εἶνε τοσαύτη, ὥστε ἀμέσως

σχεδιάζει να μεταβῆ εἰς Λειψίαν. Ἄλλὰ τὰ οἰκονομικὰ μέσα ἐλλείπουν. Ἡ πενιχρὰ ἀντιμυσία του δὲν ἐπιτρέπει ἐκτάκτους δαπάνας. Ἀπαιτεῖται ποσὸν χιλίων φράγκων. Ζητεῖ τὴν βοήθειαν τοῦ ἀγαπητοῦ του Μπιώ. Ἡ ἀπάντησις τούτου ἐκφράζει τὸ εὐγενὲς περιεχόμενον ψυχῆς σπανίας. Ὁ Μπιώ θέτει εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ φίλου πεντακόσια φράγκα καὶ ταυτόχρονα μεσιτεύει θερμῶς παρὰ τῷ Δουμᾶ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ. Ἄλλὰ τὸ Ὑπουργεῖον δὲν διαθέτει «πίστωσιν» καὶ ὁ σοφὸς χημικὸς ἐξουσιοδοτεῖ τὸν Παστέρ νὰ λογίσῃ εἰς βᾶρος τοῦ τὰ χίλια φράγκα.

Ἀκαταπόνητος ὁ Παστέρ ταξιδεύει εἰς Λειψίαν, Φρέιβεργ, Βιέννην, Πράγαν. Ἐξετάζει πάντα τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν παραγωγὴν βοτρυϊκοῦ ὀξέως, σχετίζεται μετὰ διακεκριμένον χημικῶν, εὐρίσκει παντοῦ συναδελφικὴν ἀβρότητα, ὅσῃ δὲν συναντᾷ εἰς Γαλλίαν, ἐρευνᾷ, σχολιάζει, κρίνει, συλλέγει. Ἡ πρώτη του φροντίς ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς Στρασβούργον ἦτο νὰ γράψῃ πρὸς τὸν Δουμᾶν: «Σὰς ὁμολογῶ, ὅτι εὐρίσκων ἑμαυτὸν ὄλως ἀνάξιον ἐπὶ τοιαύτῃ καλωσύνη, δοκιμάζω πάντοτε, εἰς ἕκαστον νέον δείγμα τοῦ ἐνδιαφέροντός σας, τὸν φόβον τοῦ νὰ μὴ δυνηθῶ ν' ἀνταποκριθῶ διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐργασίας μου..... Θὰ ἐργασθῶ ὅσῳ θὰ μοῦ εἶνε ἀνθρωπίνως δυνατὸν καὶ εἴτε ἐπιτύχω, εἴτε ὄχι, νὰ σᾶς εὐχαριστήσω διὰ τοῦ τρόπου τούτου, ἔστε βέβαιος ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὰς εὐργεσίας σας...».

Δὲν εἶνε οὔτε ἀνειλικρινής, οὔτε συμβατικός, οὔτε ὠραιολόγος ὁ Παστέρ ἐκφραζόμενος κατὰ τοιοῦτον τρόπον. Εἶνε ἀληθής, διότι θαυμάζει τὸν σοφὸν ἐπιστήμονα. Ἄλλ' ἡ προτίμησις του εἶνε ὁ ἐπιστήμιος Μπιώ, ὑπόδειγμα ἐργασίας, ἀγαθότητος, ἐντιμότητος.

Δυσανασχετεῖ μεγάλως προσκρούων εἰς τὴν κακίαν τῶν ὁμοτέχνων καὶ ἀντιτέχνων. Οἱ ἀλχημισταὶ «ἐπίστευον πάντοτε, ὅτι ἦσαν εἰς τὴν παραμόνην τῆς εὐρέσεως τῆς φιλοσοφικῆς λίθου. Εἶμαι ἐκεῖ. Ἀπέθανον ἐν τῇ προσπάθειά των. Ἐλπίζω ὅτι ὁ ζῆλός μου οὐδόλως θὰ ὑποχωρήσῃ πρὸ τῆς ἐσχάτης ὥρας. Ὁ σεβαστός μου Μέντωρ (Μπιώ) μοῦ δίδει τὸ παράδειγμα καὶ πιστεύω μαζὴ του, ὅτι μίᾳ μόνῃ ὑπάρχει διασκέδασις, ἡ ἐργασία». Δέχεται, ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι, διότι ἔχει ἐνώπιόν του ἕνα Ἰωάννην-Βαπτιστὴν Μπιώ, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποῖου ὁ πρῶτός του υἱὸς λαμβάνει τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωάννου-Βαπτιστοῦ.

Ἐν μέσῳ δὲ τῆς πυρετώδους ἐργασίας του εὐρίσκει τὸν καιρὸν ν' ἀναγινώσκῃ ἐκλεκτὰ βιβλία. «Αἰσθάνομαι ἑμαυτὸν καλύτερον, ἀνθρωπινώτερον, ὀλιγώτερον ζηλότυπον, ὀλιγώτερον ἐγωϊστήν, διότι εἴμεθα πολὺ ἐγωϊσταὶ πάντες».

Ἡ λαμπρὰ ἐπιτυχία του, ἡ σημειωθεῖσα διὰ τῆς μεταμορφώσεως τοῦ ταρταρούχου ὀξέος εἰς

βοτρυϊκὸν ὀξύ, ἔχει θλιβεράν συνέπειαν τῇ ὑπερκόπωσιν. Ὁ φόρτος τῆς ἐργασίας καὶ ἡ ἀνθυγιεινότης τοῦ χημικοῦ ἐργαστηρίου κλονίζουσι τὴν υἰείαν του. Προστίθεται ἡ λύπη ἐκ τῆς ἀποτυχίας τῆς ἐκλογῆς του ὡς μέλους ἀντιπροσέλλοντος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, διορίζεται ἐν τούτοις τακτικὸς καθηγητὴς τῆς χημείας καὶ πρύτανις τῆς νέας ἐν Λίλλῃ σχολῆς τῶν ἐπιστημῶν.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐτέθη καὶ ἡ ὑποψηφιότης του διὰ τὸ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τμήμα τῆς ὀρυκτολογίας. Αἱ φάσεις τοῦ ἀγῶνος—ὅπως συνήθως—οὐδόλως εἶνε ἐποικοδομητικαί. Οὐδὲν παραλείπεται τῶν συνήθων διαβημάτων ἐνῶ οἱ ἀντίπαλοι ἐργάζονται διὰ δημοσιευμάτων, διασπορᾶς ψευδολογιῶν καὶ τῶν τοιοῦτων. Ἡ ἐκλογή κατορθοῦται ν' ἀναβληθῇ. Ὁ Παστέρ δοκιμάζει τὴν ἀγωνίαν τῆς ἀβεβαιότητος, διαβλέπει τὴν ἀποτυχίαν, διότι οἱ ἐχθροὶ εἶνε ἀμείλικτοι.

Τὸ σπουδαιότατον πάντων ἦτο ἡ σοβαρὰ διαμφισβήτησις τῆς ἐπιστημονικῆς ἀξίας τοῦ ἔργου του ὑπὸ τῶν καλουμένων «εἰδικῶν». Ἡ συζήτησις περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν του τίτλων ἦτο μακρὰ, ἀνιαρὰ, κακόπιστος. Ἐν τέλει, ἐπεκράτησεν ὁ συνδυασμὸς τῶν προσωπικῶν συμφερόντων. Οἱ ἀντίπαλοι ἐθριάμβευσαν, οἱ ραδιοῦργοι ἐπεβλήθησαν. Ὁ Παστέρ κατεψηφίσθη. «Ἡ Ἀκαδημία αὕτη—γράφει—εἶνε ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἕνα μαγαζὶ καὶ μοῦ εἶνε ἀδιάφορον ἂν εἰσέλθω ἢ ἂν δὲν εἰσέλθω εἰς αὐτήν». Ἡ ἀποτυχία «μὲ κατέστησε θερμότερον πρὸς ἐργασίαν καὶ με ὠδήγησε νὰ γνωρίσω καλύτερον τοὺς ἀνθρώπους». Ἦτο ἄλλως καὶ ἡ προτροπὴ τοῦ Δουμᾶ, ὅπως χάριν τῆς ἀξιοπρεπείας του βαδίζῃ ἤρεμος καὶ ἡσυχος πρὸς τὸν σκοπὸν «περιφρονῶν ἐκείνους, οἵτινες τὸν προκαλοῦν καὶ μὴ προκαλῶν ἐκείνους, οἵτινες δὲν λέγουν τίποτε».

*

Ἀργότερον (1873) κατωρθώθη ἡ ἐκλογή του ὡς ἐλευθέρου ἐταίρου τῆς Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας, ἀλλὰ διὰ πλειοψηφίας μιᾶς μόνης ψήφου. Ἡ ἐκλογή αὕτη τοῦ παρεῖχε τὴν εὐτυχίαν νὰ συνδρεύῃ μετὰ τοῦ Κλαυδίου Βερνάρδου καὶ νὰ ἐργασθῇ πρὸς μετάδοσιν τῶν ἀρχῶν του εἰς σῶμα συγκεκριμένον ἐξ ἰατρῶν περιφρονούντων τοὺς χημικοὺς. Κατὰ τὰς ἰδέας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ πειραματικὴ φυσιολογία ἦτο πάντῃ ἄσχετος πρὸς τὴν ἰατρικὴν. Ἰατρὸς ἔχων φήμην τινὰ ἐνόμιζεν ἑαυτὸν διαθέτοντα δύναμιν ἀλάθητον. Δὲν ἐδίστασε δὲ ὁ Βερνάρδος εἰρωνευόμενος νὰ εἴπῃ κάποτε εἰς τὸν Παστέρ: «Παρητηρήσατε, ὅτι ὡσάκις ἰατρὸς τις εἰσέρχεται εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην, δεικνύει ὕφος τοιοῦτον, ὡς νὰ θέλῃ νὰ εἴπῃ, πρὸ ὀλίγου ἔσωσα τὸν ὄμιόν μου;».

Ἐν τοσούτῳ διὰ τῶν ἀνακαλύψεων ὁ Παστέρ ἐπιφέρει ἀληθῆ ἐπανάστασιν εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὴν γεωργίαν, τὴν παθολογίαν.

Τὸ κράτος ἀρχίζει ἤδη νὰ ἐννοῇ. Ἐπιβραβεύει

τὴν ἀκαταπόνητον ἐργασίαν τοῦ ἐξόχου ἀνδρὸς ἀπονέμον χρηματικὰς ἀμοιβάς. Ἐπὶ πλέον ὁ Παστέρ ἔχει ὀλόκληρον σχέδιον ἀναδιοργανώσεως τῆς πανεπιστημιακῆς διδασκαλίας. Γνωρίζει, ὅτι οὐδεὶς σχεδὸν τῶν ζηλωτῶν καθηγητῶν εὐρίσκει ἐνίσχυσιν τινα. Πρὸς στιγμὴν ἀποφασίζει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν γερουσίαν πρὸς ὑποστήριξιν τῶν σχεδίων τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης. Ἄλλ' οἱ συμπολιταὶ τοῦ τὸν κατεψήφησαν ἀπηνῶς. Ἐλαβε μόλις 62 ψήφους ἔναντι τῶν 446 τοῦ πρώτου ἐπιτυχόντος. Εὐτυχῶς ἦτο ἄμιρος τῶν σκοπιότητων τῆς «πολιτικῆς» καὶ τῶν ἐκλογικῶν μεθόδων. Ἐνόησεν, ὅτι μόνη ἡ ἐπιστημονικὴ φήμη δὲν συγκινεῖ τὰς μάζας. Ἄλλ' οὐδόλως παρεξέκλινε τῶν ἀρχῶν του, γνωρίζων μόνον τὰς εὐθείας τριβούς τοῦ Εὐαγγελίου. «Εἰς ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἦτο δι' ἐμὲ ἀγαθότητος ὅλως πατρικῆς, εἶχεν ὡς ἔμβλημα «*Per vias rectas*», διὰ τοῦ Ἰσοῦ δρόμου. Χαίρω δανεισθεὶς παρ' αὐτοῦ τὸ ἔμβλημα τοῦτο. Ἐάν εἶχον τὴν ἀτολίαν ἢ τὴν ἀμφιβολίαν τοῦ πνεύματος ἔναντι τῶν ἀρχῶν, τὰς ὁποίας εἶχον καθιδράσει, πολλὰ τῶν σημείων τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐφαρμογῆς θὰ εἶχον παραμείνει σκοτεινὰ καὶ ὑποκείμενα εἰς ἀτελευτήτους συζητήσεις».

Ἐν τούτοις, ἔχει ὥρας ἀμφιβολιῶν, ἀποθαρρύνσεων. Διέρχεται διὰ φρικτῶν ἀγωνιῶν. Τὸ μέγα τόλμημα τοῦ δημοσίου γενομένου πειράματος ἐν τῇ ἀγροικίᾳ τοῦ Πουγύ-Λεφόρ διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ ἀνθρακός, τὸν εἶχε συγκλονίσει. Πρὸς στιγμὴν ἠσθάνθη ἑαυτὸν κυριαρχούμενον ὑπὸ τῆς ἀμφιβολίας. Νομίζει, ὅτι ἡ πειραματικὴ τὸν μέθοδος τὸν προδίδει. Ὅποια νύκτες ἀύπνια! Ἄλλ' ἡ ἀγωνία αὕτη ἦτο ἀναξία λόγου ἔναντι ἐκείνου ὅπερ ἐδοκίμασεν, ὅτε ἔσχε τὸ ὑπέρτατον θάρρος νὰ ἐφαρμώσῃ τὴν ἀντιλυσισικὴν του μέθοδον διὰ πρώτην φοράν ἐπὶ ἀνθρώπου.

Αἱ παταγῶδεις αὗται ἐπιτυχίαι δὲν ἀφοπλίζουν τοὺς ἐχθρούς του. Τοὺς ἐνισχύουν. Μιχαὴλ Πετέρ, ὁ ἀριστοκράτης ἱατρός τῆς ἱατρικῆς Ἀκαδημίας, ἦτο γνώστης τῆς σοφιστικῆς λογοκοπίας καὶ τῆς διαλεκτικῆς ταχυδακτυλοουργίας. «Πρόκειται, ἔλεγεν οὗτος, περὶ τῶν περιέργων τῆς φυσικῆς ἱστορίας, ἐνδιαφερόντων προφανῶς, ἀλλ' ἀνωφελῶν εἰς τὴν ἱατρικὴν καθ' ἑαυτήν, καὶ τὰ ὁποῖα δὲν ἀξιίζουν οὔτε τὸν καιρὸν τὸν δαπανώμενον δι' αὐτά, οὔτε τὸν ἐγειρόμενον θόρυβον. Κατόπιν τῶσων ἐργῶδων ἐρευνῶν, δὲν θὰ εἶχον καμμίαν τύχην εἰς τὴν ἱατρικὴν. Θὰ ἔχωμεν μόνον ὀλίγα μικρόβια ἐπὶ πλέον. Ὁ Παστέρ δικαιολογεῖται, διότι, ὡς χημικός, ἐπιθυμῶν νὰ φανῇ ὠφέλιμος, ἠθέλησε ν' ἀναμορφώσῃ τὴν ἱατρικὴν, πρὸς τὴν ὁποίαν εἶνε παντελῶς ξένος. Ὁ ἀγὼν μου ἐν τῇ παρουσίᾳ ὑποθέσει εἶνε ἀγὼν ἐμπροσθοφυλακῆς. Ἐάν πιστεύω εἰς τὰς ἐνισχύσεις αἱ ὁποῖαι μοῦ ἔρχονται, ἡ μάχη θὰ ἦδύνατο νὰ γενικευθῇ; ἡ δὲ νίκη θὰ στέψῃ τὸ βαρὺ πυρο-

βολικόν, δηλαδὴ τὴν «παλαιὰν ἱατρικὴν».

Ἴδου τώρα πῶς μεταχειρίζεται τὴν ἀκαδημαϊκὴν αὐτὴν ἀγυρτεῖαν ὁ Παστέρ. «Ὅστις, εἶπεν, ἀκούει τὸν Πετέρ ὁμιλοῦντα μετὰ τοσαύτης περιφρονήσεως περὶ τῶν χημικῶν καὶ τῶν φυσιολόγων τῶν ἀπτομένων τῶν ζητημάτων τῶν ἀσθενειῶν, θὰ ἔλεγεν ὅτι ὁμιλεῖ οὗτος ἐν ὀνόματι τῆς ἐπιστήμης, τῆς ὁποίας αἱ ἀρχαὶ στηρίζονται ἐπὶ τοῦ βράχου! Ἐχει λοιπὸν ἀνάγκην ἀποδείξει περὶ τῆς μικρᾶς προόδου τῆς θεραπευτικῆς;» Εἰς τὸν αὐτὸν δὲ τὸν ἐξακολουθῶν, εὐθεαρῶς ἀπεκάλυψεν, ὅτι, ἐνῶ πλέον εἶχε σημάνει ἡ ὥρα τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ αἰτίου τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, οἱ σοφώτεροι τῶν ἱατρῶν συνεζήτητον, ἐνώπιόν του, ἐπὶ ἐξάμηνον ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπὶ τοῦ σημείου, ἐάν τὰ ψυχρὰ λουτρά ἐνεδεικνύοντο ἢ ἡ κινίνη κατὰ τῆς ἀσθενείας ταύτης. Ψυχρὰ λουτρά! Ἰσχυρίζετο ὁ Πετέρ. «Ὁ ὄργανισμὸς αὐτὸς καίεται — συνεπέρινεν ὁ Παστέρ — δὲν ἔχομεν παρὰ νὰ ρίψωμεν ὕδωρ ἐπ' αὐτοῦ, διδάσκουν οἱ πυροσβέσται!».

Ἡ ρητορικὴ τῆς πραγματικότητος εἶνε ἐντελῶς ἀπέρριπτος. Δὲν ἔχει ἀνάγκην οὔτε περιστροφῶν διαλεκτικῶν, οὔτε εὐήχων λέξεων. Ὁ λόγος τοῦ Παστέρ, ἀναπτύσσοντος τὰς ἐπιστημονικὰς του θεωρίας, εἶνε ρυθμὸς δωρικὸς. Ἐκφράζει ἄνευ οὐδενὸς διακόσμου τὴν ἀλήθειαν τῆς ζωῆς του.

Ὁ Ρενάν ὑποδεχόμενος αὐτὸν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, εἶπεν ἐν τῇ προσφωνήσει του, ὅτι δὲν εἶχεν ἀρμοδιότητα νὰ κρίνῃ τὸ ἔργον του. «Ἄλλ' ὑπάρχει—ἐξηκολούθησε—κάτι τὸ ὁποῖον ἀναγνωρίζομεν εἰς τὰς προσαρμογὰς τὰς μᾶλλον διαφόρους· κάτι τὸ ὁποῖον ἀνήκει κατὰ τὸν αὐτὸν βαθμὸν εἰς τὸν Γαλιλαῖον, τὸν Πασκάλ, τὸν Μιχαὴλ Ἀγγελον, τὸν Μολιέρου· κάτι τὸ ὁποῖον δεικνύει τὸ ὕψος τοῦ ποιητοῦ, τὸ βάθος τοῦ φιλοσόφου, τὴν γοητεῖαν τοῦ ρήτορος, τὴν θειότητα τοῦ σοφοῦ. Τὴν κοινὴν αὐτῶν βᾶσιν πάντων τῶν ὡραίων καὶ ἀληθῶν ἔργων, τὴν θείαν αὐτῶν φλόγα, τὴν ἀνερμήνευτον αὐτῶν πνοήν, τὴν ἐμπνέουσαν τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν τέχνην, τὴν εὐρίσκομεν ἐν ὕμῃν, καὶ εἶνε ἡ μεγαλοφυΐα... Ἡ ἐπιστημονικὴ ζωὴ σας εἶνε ἡ φωτεινὴ διαδρομὴ εἰς τὴν βαθεῖαν νύκτα τοῦ ἀπείρω μικροῦ, εἰς τὰς ἄκρας ἀβύσσους τοῦ ὄντος, ὅπου ἡ ζωὴ γεννᾶται».

Εἰς τὴν νύκτα ταύτην ἀγωνιζόμενος ὁ Παστέρ νὰ εἰσδύσῃ διὰ τοῦ φωτός τοῦ νοῦ του καὶ τῆς καρδίας του, φαίνεται ὡς νὰ λησμονῇ ἑαυτὸν. Ἀγνοεῖ τὰς «κοινωνικότητας» τῶν αἰθουσῶν. Φαίρεται ἄνευ οἰκειότητος πρὸς τοὺς περὶ αὐτόν. Σπανίως δίδει τὴν χεῖρά του. Οὐδεὶς περιττὸς λόγος ἐξέρχεται τοῦ στόματός του. Αἱ ὁδηγαὶ του εἶνε λακωνικαί, ἀναντίρρητοι. Αποστρέφεται-βαθέως ὅτι φαίνεται ἐξω-

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἡ δικαιοσύνη τῆς ἐλπίδος.

Τὸ κατὰ τὴν νύκτα τῆς παρελθούσης Τετάρτης ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν κ. Τρούμαν πρὸς τὸ ἀμερικανικὸν Κογκρέσον ἐξαγγελθὲν καὶ ὑπὸ πάντων τῶν λαῶν τοῦ κόσμου ἀκουσθὲν πολυσήματον σάλπισμα περὶ τῆς ἀνάγκης παροχῆς ἀμέσων οικονομικῆς βοήθειάς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπῆλθεν ὡς δικαιοσύνη τῆς ἐλπίδος ὅτι ἡ Θεία Πρόνοια δὲν θὰ ἀφῆγε τὴν πολυπαθῆ ἡμῶν πατρίδα νὰ συντριβῆ ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ σταυροῦ τῶν ἕς ὑπέστη ἀνεκλαλήτων δοκιμασιῶν, τὰς ὁποίας ἡ διεθνῆς ἀδικία ἐπεσώρευσεν ἐπὶ ἐνὸς λαοῦ, προσενεγκόντος ἰκονσίως ἐαυτὸν ὀλοκαύτωμα ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῶν ἐψίστων ἀξιών, ὑπὲρ ὧν διετυμπανίσθη ὡς διεξαχθεὶς ὁ δεύτερος οἰκουμηνικός πόλεμος. Ἡ ἐκ τῆς βορείου Ἀμερικῆς σταθερὰ καὶ στεντορεῖα φωνή, ἡ ὁποία ὡμολόγησε τὴν Ἑλλάδα ὡς τὸ κέντρον τῆς παγκοσμίου ἰσορροπήσεως καὶ τὴν ἐπαλξιν τῶν ἐλευθεριῶν τῶν λαῶν, ὑψώθη ὡς προπύργιον τῆς ἀσφαλείας τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, τὴν κατάλυσιν τοῦ ὁποίου ἐπιβουλεύουν αἱ γινωσκαι σκοτειναὶ δυνάμεις, σκοπὸς τῶν ὁποίων εἶνε ἡ ἐκμετάλλεσις τῆς ἀθλιότητος τῶν ἀνθρώπων πρὸς ὀριστικὴν αὐτῶν ὑπόδουλωσιν. Ἡ πρὸς τὴν μεγάλην δύναμιν τῆς Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας εὐγνωμοσύνη τῆς Ἑλλάδος εἶνε συνάμα ὀλόφυχος εὐχαριστία πρὸς τὸν Κτίριον τῶν

τερικῶς. Εἶνε ἀληθῆς. Ζῆ τὰ αἰσθήματά του, τὰς σκέψεις του, τὰς ἀρχάς του. «Μόνη ἡ ἐργασία διασκεδάσει». Τὴν ἀληθῆ χαρὰν ἐδοκίμαζεν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ ἐργαστηρίου του καὶ ἐν τῇ οἰκογενείᾳ του. Ἀναγινώσκει ἐνθουσιωδῶς τὸ μικρὸν περὶ οἰκογενείας βιβλίον τοῦ Π. Ζανέ. Ἀνέχεται καρτερικῶς τὰς οἰκογενειακὰς του συμφορὰς, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἀγογγύστως ἔφερε τὴν ἀσθένειάν του (εἶχε προσβληθῆ κατ' ἀρχὰς ἐκ παραλύσεως καὶ ἀκολούθως ἐξ ἡμιπληγίας). Ἡ «εὐτυχία ἐν τῇ θυσίᾳ» εἶνέ τι ὑπέρτερον τῶν κοινῶν δυνάμεων, ἔγραφε πρὸς τὸν ἱεροκήρυκα Διδόν, καὶ εἶνε ὠραῖον νὰ κηρύσσωνται αἱ εὐγενεῖς ιδεαὶ καὶ τὰ ὑψηλὰ αἰσθήματα ἔστω καὶ εἰς ὄσα μὴ ἀκούοντων. Ταῦτα εἶνε ὁ θεῖος σπόρος, ὁ ὁποῖος ταχέως ἢ ἀργὰ καρποφορεῖ, καθὼς ἡ πειραματικὴ ἐπιστήμη ἐν τέλει ἐπιτυγχάνει τοῦ σκοποῦ τῆς.

Ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος ἐθεώρει εὐτυχῆ τὸν ἔχοντα ἐν ἑαυτῷ ιδεῶδες τοῦ καλοῦ καὶ ὑπεῖκοντα εἰς αὐτό, ιδεῶδες ἐπιστήμης καὶ τέχνης, ιδεῶδες εὐαγγελικῶν ἀρετῶν, δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ ἐκπνέων νὰ σφίγγῃ εἰς τὴν χεῖρά του τὸν Ἐσταυρωμένον.

Παρίσιαι

[Ἐπεται τὸ τέλος: Β' Ὁ Ἐπισημῶν].

Ἀρχιμ. ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ΠΟΛΑΚΗΣ

Προϊστάμενος τοῦ ἐν Παρίσιαις Ἑλληνικοῦ Ναοῦ

δυνάμεων, Ὅστις δὲν ἀφῆκε νὰ πειρασθῶμεν ὑπὲρ ὃ δυνάμεθα.

Ἡ «λογία» τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν.

Ἡ πρὸς τὴν Ἀντιπροσωπεῖαν τοῦ Οἰκουμηνικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν διὰ στόματος τοῦ Προέδρου τῆς ἐπὶ τῶν μετὰ τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν σχέσεων Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Σεβ. Μητροπολίτου Φθιώτιδος κ. Ἀμβροσίου ἐκφρασις τῆς βαθείας εὐγνωμοσύνης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ὑπὲρ αὐτῆς προσενεχθεῖσαν πολῦτιμον «λογία», ὡς αὕτη ἀναλυτικῶς ἐσημειώθη ἐν τῇ δημοσιευθείσῃ εἰς τὸ προηρούμενον φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας» Ἐκθέσει τῆς διαχειρίσεως αὐτῆς, ἔσχε τὴν μᾶλλον συγκινητικὴν ἀπήχησιν εἰς τὰς καρδίας τοῦ τε κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ. Διὰ τῶν εἰς χρῆμα καὶ εἰς εἶδη βοηθημάτων, δι' ὧν αἱ ξένοι Ἐκκλησίαι διετρέψαν τὴν πρὸς τὴν τόσα δεινὰ παθοῦσαν χώραν ἡμῶν ζωντανῶν αὐτῶν χριστιανικῆν ἀγάπην, ἐπουλώθησαν σημαντικαὶ πληγαί, τὸ δὲ χριστιανικὸν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας πλήρωμα οὐδέποτε θὰ λησμονήσῃ τὴν τόσον γενναίαν ταύτην ἀρωγὴν, δι' ἧς ἐπληρώθησαν κενὰ καὶ ἐθεραπεύθησαν ἀνάγκαι, ὑπὸ τὰς σημερινὰς μεταπολεμικὰς συνθήκας οὐδαμῶδες δυνάμενα νὰ τύχωσι καὶ τῆς στοιχειωδεστερας ἱκανοποιήσεως.

Ὁ ὕγιης ὀλοκληρωτισμός.

Ἄγγλος ἱερεὺς ἐπανακάμψας ἐκ τῆς σημερινῆς Γερμανίας ἐξέδηκεν ἐντυπώσεις, ἐκ τῆς ψυχολογίας ἰδίως τῶν γερμανῶν νέων, ἀξίας πολλῆς προσοχῆς. Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς γερμανικῆς νεολαίας —λέγει— εἶνε ἡ τάσις πρὸς τὸν ἀπόλυτον ὀλοκληρωτισμόν, ἡ ἀκατάσχετος ἔφεσις τοῦ νεοῦ γερμανοῦ νὰ παραδοθῆ ὀλόφυχος εἰς τὸ κύρος μιᾶς ἀρχῆς ἀπολύτως ἐπιβαλλομένης. Ὑπάρχει —προσθετεῖ— μία θεμελιώδης ὁμοιότης μεταξὺ τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ τοῦ πασιγνώστου βιβλίου τοῦ Χίτλερ «Ὁ Ἀγὼν μου» κατὰ τοῦτο: ὅτι ἀμφότερα ἀπαιτοῦν τὴν εἰς αὐτὰ ἀφοσίωσιν τοῦ ὅλου ἀνθρώπου. Τώρα, ὅποτε τὸ χιτλερικὸν ἀπόλυτον κατελύθη, ἡ γερμανικὴ ψυχὴ διεψά νὰ τὸ ἀντικαταστήσῃ μὲ ἄλλο ἀπόλυτον, δυνάμενον νὰ ἀναπληρώσῃ τὸν παλαιὸν καὶ συντριβέντα θεὸν τοῦ Ναζιτισμοῦ. Ἐπιζητοῦν οἱ νέοι τῆς Γερμανίας μίαν παμπεριληπτικὴν αὐθεντίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐντελῶς νὰ ὑποταχθοῦν. Σήμερον δύο τοιαῦτα ἀπόλυτα ἀντιμετωπίζει ἡ γερμανικὴ νεολαία: τὸ ἐκ Ρωσίας φέρον τὸν τίτλον τοῦ Κομμουνισμοῦ, καὶ τὴν ἀπόλυτον θεοσκείαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἴσταιται διστακτικὴ ἐνώπιον τῶν νεῶν τῶν. Ἀὐτὸν ὑπάρχει ἀμφιβολία—ἐπιπαρατηρεῖ ὁ ἄγγλος κληρικὸς—ὅτι ἡ πρὸς διάδοσιν τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ Κομμουνισμοῦ ἀσκουμένη προπαγάνδα εἶνε καὶ πολυαριθμοτέρα καὶ δραστηριώτερα τῆς τῶν κηρύκων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ ἔλλειψις δὲ καταλλήλων ἀνθρώπων καὶ ὀλικῶν μέσων, ὑφ' ἧς πάσχει σημερον ἡ Ἐκκλησία, ἀποτελοῦν μίαν ἐπιμίνδυνον ἀδυναμίαν, ἐνεκα τῆς ὁποίας πολλαχοῦ ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἐπιτυγχάνει νὰ κυριεύσῃ τὸν ὅλον ἄνθρωπον. Τοῦ γερμανοῦ ὄψεως ἡ τάσις εἶναι—ἐπιλέγει ὁ αὐτὸς—ἡ νὰ γείνη γνήσιος Ναζί, καὶ νὰ παραδοθῆ ὀλόκληρος εἰς τὸν Κομμουνισμόν, ἢ νὰ ἀναδειχθῆ ἀρι-

στος χριστιανός. Εἰς τοῦτο δ' ἀκριβῶς καλεῖται ἡ Ἐκκλησία: πῶς νὰ κερδήσῃ ὑπὲρ ἑαυτῆς τὴν γερμανικὴν νεολαίαν. Ἄν τὸ ἐπιτύχῃ, δὲν εἶνε ἀδύνατον νὰ ἀποβῇ ἡ Γερμανία τὸ κέντρον τῆς ἐξυγιάνσεως τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ.

Τὰ καλλυντικά.

Ἐν ἓκ τῶν δυσαριθμήτων κακῶν τῶν ἀποτελεσάντων τοῦ πολέμου τὴν φορικτὴν οὐραγίαν ἀποδεικνύεται ὅτι εἶνε καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μετέδωκε πρὸ τινος τὸ πρακτορεῖον Ρώυτερ περὶ τῆς μετὰ τὸν πόλεμον καταπληκτικῆς ἀξέησεως τῆς παραγωγῆς τῶν καλλυντικῶν. Κατὰ τὰς πληροφορίας ταύτας, μόνον αἱ ἀγγλίδες δαπανοῦν κατ' ἔτος διὰ καλλυντικά 16 ἑκατομμύρια λίρας, ἤτοι 2½ φορὰς ὑπὲρ τὴν προπολεμικὴν κατανάλωσιν, μερικωτέρα δὲ στατιστικῆ ἀναφέρει ὅτι κατ' ὅλην τὴν ζοὴν ἡ ἀγγλὶς διαθέτει διὰ μόνην τὴν βαφὴν τῶν χειλέων 100 λίρας, ὅτι δὲ πέρουσιν τὸ σύνολον τῆς ἀξίας τῶν ἐξ Ἀγγλίας ἐξαχθέντων καλλυντικῶν εἰδῶν ἀνῆλθεν εἰς 1.500.000 λιρῶν στερολινῶν! Καὶ ὑπενθύμισεν εἰς ἡμᾶς ἡ εἰδησις αὐτῆς τοὺς κατὰ τῶν φιλοκόσμων γυναικῶν τῆς ἐποχῆς τῶν ὀριμεῖς τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μύθους διὰ τὰ «ἐπιτρούματα» καὶ τὰς «ὑπογραφάς», τὰς «ζωγράφων τέχνας» καὶ τὰ «γοητεύματα», τὴν «τοιχῶν στρέβλωσιν» καὶ τοὺς «ἐλικας τῶν βοοτρόχων», τὴν βαφὴν τῶν τριχῶν «ἢν Μῆδεια ἢ Αἰήτιον ἢ Κολχίς ἐπενόησε πρώτη», «τὸ τοῦ σώματος ἄσχημονοῦν πρόσωπον», τὰ «ἡμαγμένα χεῖλην, στόμα ἄρκτου αἷματι πεφοινιγμένῳ προσεοικός», τὰς «ἡσβολωμένας ὀφρῦς ὅς ἀπὸ χύτρας τινός», τὰς «κεκοιμαμένας παρειὰς κατὰ τοὺς τοίχους τῶν τάφων», καὶ πάντα συλλήβδην τὰ «σοφίσματα σκηνοποιούντων τὴν τιμίαν κεφαλὴν ἀτιμώτατα» πρὸς παραγωγὴν «νόθου κάλλους», τῆς γυναικὸς μεταβαλλομένης εἰς «κάτωθεν πλάστην ἀντιδημοιογούντα καὶ κατακρύπτοντα τὸ τοῦ Θεοῦ πλάσμα ἐπιβούλοις χρώμασιν». Καὶ ἐπέλεγεν ὁ ὀριμύτερος πάντων Χρυσόστομος: «Βούλει φαίνεσθαι καλὴ καὶ εὐπρεπής; ἀρκέσθητι τοῦ Δημιουργοῦ τῆ πλάσει. Τί ταῦτα εἰσάγεις ὡς διορθωσομένη τοῦ Θεοῦ τὸ πλάσμα; Θέλεις εὐπρεπὴς φαίνεσθαι; Περιβαλοῦ ἐλεημοσύνην, περιβαλοῦ φιλανθρωπίαν, περιβαλοῦ σωφροσύνην καὶ ἀτυφίαν...».

Πρὸς ἐνίσχυσιν ἀπόρων ἐφημερίων τῆς Μητροπόλεως Ὑδρας ὑπὸ τῆς ἐπι τῆς ἀνοικοδομήσεως καὶ τῶν μετὰ τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν σχέσεων Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς διετέθη ποσὸν δραχμῶν 1.500.000 καὶ οὐχὶ 2.100.000, ὡς ἐσφαμένως ἐσημειώθη ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ τῆς «Ἐκκλησίας» (σ. 75).

* Τὰ πόνω κτηθέντα μᾶλλον πῶς ἀγαπᾶται καὶ τὰ διὰ μακροῦ χρόνου μονιμώτερα. (Βασιλείος)

* Δέον τὴν ἑτέραν τῶν ἀκοῶν ἀκεραίαν φυλάττειν τῷ μὴ παρόντι. (Βασιλείος)

* Ὅταν Θεὸς ἀποφαίνεται, σοφισμῶν οὐκ ἔστι κайρός. (Χρυσόστομος)

* Διὰ τοῦτο καὶ χεῖρας ἡμῖν δέδωκεν ὁ Θεὸς καὶ πόδας, ἵνα μὴ δεώμεθα οἰκετῶν. (Χρυσόστομος)

* Ἐχετε τὰ ἀρκοῦντα, μὴ τὰ περιττά. (Χρυσόστομος)

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Τῇ 1 ἰσταμένου ὁ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος παρέστη εἰς τὸ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου τελεσθὲν ἐπιστημονικὸν μνημόσυνον τοῦ ἐπιφανοῦς διεθνολόγου Νικολάου Πολίτου.

—Τῇ ἐπιούσῃ, Κυριακῇ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐκ πρωτοβουλίας τοῦ Δήμου Πειραιῶς τελουμένου μνημοσύνου τῶν ἐν θαλάσῃ τελευτησάντων ἐλλήνων ναυτικών, προέστη αὐτοῦ ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἐπὶ εἰδικῆς ἐξέδρας, παρόντων τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως, τῆς Α. Υ. τοῦ Διαδόχου Παύλου, μελῶν τῆς Κυβερνήσεως, πολλῶν πολιτευτῶν καὶ ἄλλων ἐπισήμων. Μετὰ τὴν ἐπιμνημόσυνον δέησιν ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν στέφανον εἰς τιμὴν τῆς μνήμης αὐτῶν ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς, εἶτα δὲ ἐρρίφθησαν καὶ ἄλλοι πολυάριθμοι στέφανοι. Τὰ πλοῖα καὶ ὁλόκληρος ἡ πόλις εἶχον τὰς σημαίας μεσιστίους, ἐκρούοντο δὲ πενθίμως οἱ κώδωνες τῶν ναῶν.

—Τῇ Κυριακῇ τῆς Ὁρθοδοξίας τὴν θείαν ἱερουργίαν ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς προτάσει τῆς Α. Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐτέλεσεν ὁ νεοχειροτόνητος Μητροπολίτης Κῶου κ. Ἐμμανουὴλ ἐν μέσῳ πυκνοτάτου ἐκκλησιάσματος.

—Τῇ ἑσπέρῃ τῆς αὐτῆς ἡμέρας, συνειπία προσηλίσσεως τοῦ Συμβουλίου Ἐνώσεως τῶν ὀρθόδοξων χριστιανικῶν κινήσεων πρὸς τὰ συμπράττοντα 32 ὀρθόδοξα χριστιανικὰ σωματεία, ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ συνεκεντρώθησαν κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τὰ πολυάριθμα αὐτῶν μέλη, πρὸς τὰ ὁποῖα ὠμίλησεν ἐπικαίρως ὁ ἐκ τῶν συνοδικῶν μελῶν Σεβ. Μητροπολίτης Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Ἀνδρέας.

—Τῇ 11 ἰσταμένου μηνὸς ἐγένετο ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν ἡ γ' συγκέντρωσις τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς καὶ Περιχώρων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Θεοφίλ. Ἐπισκόπου Ταλαντίου κ. Βασιλείου. Κατ' αὐτὴν εἰσηγήθη ἐπὶ τοῦ θέματος «ὁ ἐφημέριος ὡς ἱεροκήρυξ» ὁ αἰδ. Πρωτοπρεσβύτερος Ἄγγελος Νησιώτης. Ἡ ἐμπεριστατωμένη καὶ ἐπιτυχὴς εἰσήγησις τοῦ πατρὸς Ἄγγελου ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς εὐρέαν συζήτησιν, κατ' ἣν ἔλαβον τὸν λόγον πολλοὶ τῶν προσελθόντων κληρικῶν. Ἐν τέλει συνοψίζων ὁ ἅγιος Ταλαντίου ἐτόνισε τὴν θεμελιώδη σημασίαν, ἣν ἔχει τὸ καλὸν παράδειγμα τοῦ ἐφημερίου διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ὅλου ἱεραποστολικοῦ τοῦ ἔργου καὶ ἰδίᾳ διὰ τὴν καρποφόρον διδακτικὴν αὐτοῦ δρασίαν.

—Τῇ 12 μεσουντος ἐντολῇ τοῦ Μακαριώτατου Ἀρχιεπισκόπου κ. Δαμασκηνοῦ ὁ Θεοφίλ. Ἐπίσκοπος Ταλαντίου κ. Βασιλείος ἐπισκέφθη τοὺς ἐν τοῖς στρατιωτικῶν νοσοκομείοις 401 καὶ 402 διακομισθέντας τραυματίας τῶν τελευταίων ἐπιχειρήσεων. Ὁ ἅγιος Ταλαντίου διεβίβασε πρὸς τοὺς ἡρωϊκοὺς τραυματίας τὰς εὐχὰς τοῦ Μακαριώτατου, ἀπηύθυνε πρὸς αὐτοὺς λόγους μεσοῦς θρησκευτικῆς καὶ πατριωτικῆς ἐξάρσεως καὶ ἐν τέλει διένειμεν εἰς ἕνα ἕκαστον ἐν ἀντίτυπον τῆς Κ. Διαθήκης, σοκολάτες, σιγαρέττα καὶ κονιάκ. Οἱ τραυματῆται παρεκάλεσαν τὸν Θεοφιλέστατον νὰ διαβιβάσῃ πρὸς τὸν Μακαριώτατον τὰς θερμὰς τῶν εὐχαριστίας διὰ τὸ πατρικὸν τοῦ ἐνδιαφέρον.

—Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Καλλιθέας, εἰς ἔνδειξιν ἐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἀποβιώσαντα ἐφημέριον αὐτῆς πρωτοπρεσβύτερον Γρηγόριον Ρῶταν διὰ τὰς εἰς τὴν κοινανίαν τοῦ δήμου Καλλιθέας προσενεχθείσας πολλὰς ὑπηρεσίας, προέτεινε τὴν μετονομασίαν μᾶς ὁδοῦ αὐτῆς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ τελευτήσαντος ἱερέως.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ

Μητρόπολις Κερκύρας

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κερκύρας κ. Μεθόδιος δι' ἐγκυκλίου του πρὸς τοὺς αἰδεις ἱερεῖς καὶ ἡγουμένους τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ παρήγγειλεν ὅπως εἰς μηδένα λαϊκὸν ἐπι-

τρέπωσι τὸ ἐπ' ἐκκλησίας ἱερὸν κήρυγμα ἂν δὲν εἶνε ἐφοδιασμένους δι' εἰδικῆς ἀδείας αὐτοῦ ἢ τοῦ κατὰ νόμον ἀντιπροσώπου του.

Μητρόπολις Ἡλείας

Γράφουσιν ἡμῖν ἐκ Πύργου ὅτι τῆ 10 λήξαντος μηνὸς ἐφορτάσθη μεγαλοπρεπῶς ἡ μνήμη τοῦ Ἁγ. Χαράλαμπος, πολιούχου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἡλείας, τῆ συμπαραστάσει τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Πατρῶν κ. Θεοκλήτου, Μεσσηνιαίας κ. Χρυσοστόμου καὶ Ναυπακτίας κ. Χριστοφόρου. Καὶ κατὰ μὲν τὸν Ἑσπερινὸν τῆς παραμονῆς ὁμίλησε πρὸς τὸ πικρὸν ἐκκλησίασμα ὁ κατ' αὐτὸν χοροστατήσας Σεβ. Ναυπακτίας. Κατὰ δὲ τὴν θείαν λειτουργίαν τῆς ἐορτῆς μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἱεροῦ Ἐυαγγελίου προσεφώνησε τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἡλείας, μεθ' ὃν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πατρῶν ὁμίλησεν ἐπὶ τῆς ἐορτῆς. Μετὰ τὸ πέρας τῆς λειτουργίας ἐγένετο ἡ συνήθης περιφορὰ τῆς εἰκόνης τοῦ Ἁγίου, ἣν παρηκολούθησαν ἅπασαι αἱ Ἀρχαὶ μετὰ τῶν Συλλόγων καὶ Ὄργανώσεων καὶ τὰ Σχολεῖα μετὰ τῶν διδασκάλων, εἴτα δὲ ἐγένετο δεξιῶσις εἰς τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας ὑπὸ τοῦ Δήμου εἰς τὸ Δημαρχεῖον τῆς πόλεως. Τὸ ἀπόγευμα ἐπισκεφθῆσαν τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Ἡλείας καὶ τοὺς λοιποὺς Ἀρχιερεῖς καὶ ὑπέβαλον τὰ συγκατηκτὰ τῶν σεβάσματα αἱ διοικητικαὶ καὶ δικαστικαὶ ἀρχαί, οἱ πρόεδροι τῶν Συλλόγων καὶ Ὄργανώσεων, πολλοὶ δημόσιοι ὑπάλληλοι καὶ πλείστοι ἄλλοι, τῆ δ' 6 μ. μ. τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐγένετο ἐν τῇ Χριστιανικῇ Ἐστία διάλεξις ὑπὸ τοῦ Πρωθιερέως Γ. Γιαννακοπούλου ἐπὶ τῆς ἐορτῆς.

Μητρόπολις Καρυστίας-Σκύρου

Τῆ 10 τοῦ λήξαντος μηνὸς ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἁγ. Χαράλαμπος, προστάτου ὁλοκλήρου τῆς περιοχῆς Καρυστίας, ἐφορτάσθη τῆς ἱερᾶς μονῆς «Λευκῶν», σεμνυνομένης ἐπ' ὄνοματι τοῦ ἁγίου, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Ἀνανίας προσέειπε τὸ ἑσπερινὸν τῆς παραμονῆς, ἐτέλεσε δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν μέσῳ χιλιάδων λαοῦ συρφεύσαντος εἰς τὸν πανηγυρισμὸν παρὰ τὸ κρατὸν δομῶ ψῆχος. Ἡ Α.Σ. κατὰ τὸν ἑσπερινὸν καὶ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐδίδαξε τὸ εὐσεβὲς ἐκκλησίασμα ἀπὸ τοῦ βίου τοῦ ἐφορταζομένου ἁγίου, ἰδιαζόντως ἐξάρας τὴν ἀξίαν τῆς πίστεως. Ἡ Α.Σ. ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ πάντοτε ἐπίκαιρον ἱερὸν κήρυγμα συνιστᾷ Κατηχητικὰ Σχολεῖα εἰς πάσας τὰς ἐνορίας, ἐν δὲ τῷ μητροπολιτικῷ ναφ̄ λειτουργοῦσιν ἐν μέσῳ καὶ ἐν κατώτερον, διευθυνόμενα ὑπὸ τοῦ πτυχιούχου τῆς θεολογίας αἰδου. Ἀθνασιου Βαλαμῆ. Προνοία τοῦ Μητροπολίτου διενεμήθησαν εἰς πολλὰ πυροπαθῆ χωρία τῆς ἐπαρχίας εἶδη ἱματισμοῦ καὶ ὑποδήσεως ἐκ τοῦ ἐράνου τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀμερικής.

Μητρόπολις Παροναξίας

Κατὰ καθυστερησάσας εἰδήσεις ἡμῶν ἐκ Νάξου σίσσασμος ἡ πόλις ἐν πανηγυρικῷ συναγεμῶ ὑπεδέχθη τῆ 4 παρελθόντος Δεκεμβρίου τὸν νέον αὐτῆς ποιμενάρχην Σεβ. κ. Ἀμβρόσιον, ἀποβιβασθέντᾳ μετὰ τῆς συνοδείας του ἐν μέσῳ ἐνθουσιῶδων ἐκδηλώσεων τοῦ λαοῦ. Τὴν Α. Σ. ἐδεξιώθησαν ὅτε ἱερὸς κληρὸς καὶ πᾶσαι αἱ ἀρχαί, τὰ σωματεῖα, ὁ ἐκπαιδευτικὸς καὶ μαθητικὸς κόσμος καὶ ἀντιπροσώπειαι ἐκ τῶν χωρίων. Πρὸ τοῦ ναοῦ εἰς ὃν ἡ ποιμπὴ κατηνύθη, προσεφώνησε τὴν Α. Σ. ὁ Ἐπαρχος τῆς νήσου κ. Ἡλίας Βασιλάκης, ἐν δὲ τῷ ναφ̄, μετὰ τὴν δοξολογίαν, καθ' ἣν ἀνεγνώσθη ἀπὸ τοῦ ἀμβωνος ἡ νενομισμένη συνοδικὴ Ἐγκύκλιος, καὶ τὴν ἐπακολούθησαν προσφώνησιν τοῦ ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Οἰκονομοῦ Στυλιανοῦ Μαστροπούλου, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης εἶπε μετὰ τὸν ἄνωγον ἔνοιῶν ἐνθρονιστήριον λόγον. Εἴτα ἡ Α. Σ. ἐδέχθη τὰ συγκατηκτὰ σεβάσματα πάντων ἐν τῷ μητροπολιτικῷ μεγάρῳ. Ὀλίγας μόλις ἡμέρας μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν αὐτοῦ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης ἀνέλαβε περιόδειαν ἀνά τὰ χωρία τῆς νήσου, ὅπου διηγεῖται διαφόρους κοινωνικὰς ὑποθέσεις, ἴδρυσεν Κατηχητικὰ Σχολεῖα, πάσης δ' ἐπιλαμβάνεται εὐκαιρίας πρὸς ἐξύψωσιν τοῦ ἱεροῦ Κλήρου τῆς ἐπαρχίας.

Μητρόπολις Ἱερισσοῦ—Ἁγ. Ὀρους—Ἀρδαμερίου

Γράφουσιν ἡμῖν ἐξ Ἀρναίας, ὅτι ἡ πνευματικὴ κίνησις ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει σημεῖοῦται ζωηροτάτη καὶ ὁλόκληρον τὴν ἐπαρχίαν, γίνεται τὸσον ὑπὸ τοῦ διαρκῶς ἐν κινήσει εὐρισκομένου Μητροπολίτου κ. Διονυσίου, ὅστις κατὰ τὸ διετὲς διάστημα τῆς ἐκεῖ παρουσίας του ἔχει πλέον ἢ ὀκτώκις ἐπισκεφθῆ καὶ τὰ πλέον ἀπομακρυσμένα χωρία τῆς ἐπαρχίας, ὅσον καὶ ὑπὸ ζηλωτῶν καὶ εὐσεβῶν νέων, καταρτιζομένων πρὸς τοῦτο καὶ ἀποστελλομένων εἰς τὰ διάφορα χωρία, ὅπου ὁ εὐσεβὴς λαὸς συναθροίζεται καὶ ἀκούει τὰ θεῖα λόγια τοῦ Κυρίου καὶ ἐπιστρέφεται εἰς τὴν πίστιν τῶν πατέρων του καὶ παρηγορεῖται κατὰ τὰς δυσχερεῖς αὐτὰς ἡμέρας, τὰς ὁποίας ἡ ἀπόκεντρος αὐτῆς ἐπαρχία διέγεται.

Ἡ κατήχησις τῆς νεολαίας γίνεται δαυιλῆς. Οὕτως ἐν Ἀρναίᾳ λειτουργοῦν μέσον καὶ κατώτερον Κατηχητικὸν Σχολεῖον, ἐνθα διδάσκουν ἡ Καθηγήτρια τοῦ Γυμνασίου Δεσποινὴς Ἀλίκη Ἀγόρογλου καὶ ὁ τελειόφοιτος τῆς Θεολογίας Δημήτριος Καλαϊτῆς. Ἐπίσης λειτουργεῖ ἡ φιλοπλαστικὴ Ἀδελφότης Νέων «Ὁ πρωτομάργος Στέφανος» μετὰ καθημερινὰς συγκεντρώσεις τῶν νέων καὶ ἀναγνωστηρίων δι' αὐτοὺς, καθὼς καὶ φιλόπρωτος Ἀδελφότης «Ὁ Ἅγιος Διονύσιος». Ὑπὸ τὴν χειραγωγίαν καὶ τὴν προστασίαν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως λειτουργεῖ Νοσοκομεῖον «Ὁ Ἅγιος Διονύσιος» μετὰ εἴκοσι καὶ πλέον κλινὰς, ἐνθα θεραπεύονται οἱ πάσχοντες ἐκ τῆς ἀποκέντρος Ἐπαρχίας Ἀρναίας. Τὸ νοσοκομεῖον, τελοῦν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἡγέσιν καὶ τὴν προστασίαν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ λαμπροῦ ἱατροῦ κ. Γεωργίου Μήτσου, προσφέρει ἐξαιρετικὰς ὑψηρῆς τάρας εἰς τοὺς τραυματίας στρατιώτας, οἱ ὅποιοι χύνουν τὸ αἷμα τῶν ὑπὲρ βοῶν καὶ ἐστιῶν ἀγωνιζόμενοι ἐναντίον τῆς σπειρας τῶν ἀναρχικῶν, οἱ ὅποιοι δροῦν ἐν τῇ Βορείῳ Χαλκιδικῇ. Κατηχητικὰ σχολεῖα λειτουργοῦν ἐν Παλαιοχωρίῳ, Στρατονίκῃ, Στρατονίκῃ, Κάτω Σταυρῷ, Μελισσοῦργῳ, Ἱερισσοῦ, Ζαγκλιβερίῳ καὶ Γαλατσίῃ μετὰ ἄριστα ἀποτελέσματα καὶ μετὰ πλέον τῶν 4000 μαθητῶν. Ἀγαθοεργοὶ Ἀδελφότητες λειτουργοῦν ἐπίσης ἐν Κάτω Σταυρῷ, Στρατονίκῃ καὶ Μελισσοῦργῳ.

Ὅπουδήποτε πληττεται ἡ Ἐπαρχία ἀπὸ τοῦ ἀναρχικοῦ, ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις δι' ὃν διαθέτει ἡ ἐξουρία καὶ μέσον προσέρχεται ἀμέσως βοηθὸς καὶ ἀνακουφίζει τὰ πληττόμενα τέκνα τῆς. Οὕτω κατὰ τὴν συμφορὰν τῆς πυροπόλησεως τῆς Στρατονίκης τὴν 23 παρ. Δεκεμβρίου ἐστρευσεν ἀμέσως καὶ ἀπέστειλεν ὀκτὼ φορτῶματα ἱματισμοῦ καὶ κλινοστρωμνῶν ὡς καὶ τρόφιμα καὶ φάρμακα. Τὸ ἴδιον ἐγένετο καὶ μετὰ τὸ Στρατόν, τὴν Βαρβάραν, τὸν Στανόν, τὸ Γομάτιον, τὸν Ἅγιον Δημήτριον, τὸ Νεοχώριον καὶ τὸ Παλαιοχώριον. ὅταν δια αὐτὰ τὰ χωρία ἐπλήγησαν ὑπὸ τῶν ἀναρχικῶν.

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις ἔχει προκηρῆσει βραβεῖον μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου, τῶν διακρινομένων ἐπὶ προόδῳ εἰς τὰ μαθήματα καὶ χρηστότητι ἡθους. Καὶ οἱ μὲν δύο πρῶτοι λαμβάνουσιν ἀνά 50.000 δραχμῶν καὶ στίβονται δωρεὰν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει, οἱ δὲ δύο δευτεροὶ λαμβάνουσιν ἀνά 30.000 καὶ οἱ δύο τρίτοι ἀνά 20.000 δραχμῶν. Ἐπίσης ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις ἔχει προκηρῆσει βραβεῖον καὶ μεταξὺ τῶν μαθητῶν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτῆρας. Καὶ οἱ μὲν δύο πρῶτοι λαμβάνουσιν ἀνά 50.000 δραχμῶν, οἱ δὲ δύο δευτεροὶ ἀνά 30.000 καὶ οἱ δύο τρίτοι ἀνά 20.000 δραχμῶν. Οἱ δύο ἐκ τῶν μαθητῶν, οἱ ὅποιοι θὰ βραβεύονται καθ' ὅλα τὰ ἔτη τῆς ἐν τῇ Σχολῇ φοιτήσεως αὐτῶν, θὰ σπουδάσουν Θεολογίαν ἐν Πανεπιστημῷ ὁρισθησομένου ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ δαπάναις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ. Διονυσίου.

Τὸ ὅλον ἔργον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως οὐκ ὀλίγον ἀναπόπειτα ἢ θεήλατος μάλιστα τῶν ἀναρχικῶν, οἱ ὅποιοι λυμάνονται τὴν βόρειον Χαλκιδικῇ, οὐκ ὀλίγας συμφορὰς ἐπισφραγεύοντες ἐν αὐτῇ.

Οἱ ἱερεῖς τῆς ἐπαρχίας μερίμνη τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως ἐφοδιάσθησαν μετὰ ἱματισμὸν καὶ ράσα, τῆς ἀξίας

αυτῶν καταβληθείσης ὑπὸ τῶν ἐνοριακῶν ναῶν. Σχημάτις μετακαλούμενοι εἰς τὰ κεντρικώτερα τῆς ἐπαρχίας μέρη κατὰ τὰς περιόδους τοῦ σεβ. Μητροπολίτου, λαμβάνουν ὁδήγιας περὶ τοῦ ἐν γένει ἔργου αὐτῶν. Πλήρης μεταξὺ αὐτῶν ἐπικρατεῖ ἀγάπη καὶ κατανόησις καὶ ἡ πειθαρχία αὐτῶν πρὸς τὴν προϊσταμένην των ἀρχὴν εἶναι παραδειγματική.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Καθ' ἃ πρό τινας ἠγγέλθη ἐξ Ἱεροσολύμων, ὁ ναὸς τῆς Ἀναστάσεως φέρεται κινδυνεύων νὰ καταρρεύσῃ, τοῦτου ὁ ἕνεκα ὁ βρετανὸς διοικητὴς, συγκαλέσας τοὺς ἀρχηγούς των χριστιανικῶν κοινοτήτων, ἐπέστρεψε τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἐν τῷ ναῷ συρροῆς μεγάλου πλήθους πιστῶν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Περὶ τὰ τέλη τοῦ λήξαντος ἔτους ἡ Α.Θ.Μ. ὁ Πατριάρχης Σερβίας κ. Γαβριὴλ μετὰ πολυχρόνιον καὶ μαρτυρικήν ἐξορίαν ἐπανήλθεν εἰς Βελιγράδιον. Τὸ «Tablet» τοῦ Λονδίνου χαρακτηρίζει τὴν ἐπάνοδον τοῦ Πατριάρχου ὡς θαρραλέαν, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι κατὰ τὸν παρελθόντα Ὀκτώβριον, ἦτοι μικρὸν πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς του, ἐσημειώθη κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ προπαγάνδα τοιαύτη, ὥστε νὰ ὑπάρξῃ φόβος μὴ καὶ ὁ ὀρθόδοξος Πατριάρχης ὑποστῇ, ὅτι ὁ ρωμαιοκαθολικὸς Ἀρχιεπίσκοπος Ζάγρεμπ Σεβ. Sterpiac. Ἡδη ἡ κυβερνητικὴ ἐφημερίδα «Borba» («ὁ Ἀγὼν») εἰς τὸ φύλλον τῆς 12 Ὀκτωβρίου εἶχε κηρύξει πόλεμον κατὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τῇ ἐπιούσῃ δὲ ὀλόκληρος ὁ τύπος μετέσχε τῆς ἐπιθέσεως, ἡ δὲ «Politica» ἔγραψεν ὅτι «ἡ ἐπισκοπικὴ σύνοδος τῆς ὀρθοδόξου σερβικῆς Ἐκκλησίας ἔταξεν ἑαυτὴν μεταξὺ τῶν ἐχθρῶν τοῦ λαοῦ τοῦ νέου Νοτιοσλαβικοῦ κράτους». Ἀκριβῶς δηλαδὴ ὅπως ὁ Σεβ. Sterpiac δὲν ἀπεκαλύφθη ὅτι ὑπῆρξεν εἰς στύλος τοῦ καθεστώτος τοῦ Πάβελιτς εἰμὴ μόνον ὅταν προσεκλήθη νὰ γείνη «κληρικὸς τοῦ λαοῦ» ὅφ' ἦν ἐννοια ἐδέχετο ὁ Τίτο, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ἐπιθέσις ἐπεχειρεῖτο μετὰ τὴν ἔκρησιν των νὰ ὑπαχθοῦν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας.

Τὸ «Tablet» εἰκάζει ὅτι ὁ Μακάριος Γαβριὴλ, πρὶν ἢ φθάσει εἰς Βελιγράδιον, ἐπισκέφθη ἐν Μόσχᾳ τὸν Μακάριον Πατριάρχην Ἀλέξιον, ἐπανάκαμψε δ' ἐκείθεν εἰς τὴν ἔδραν του διὰ Τσεχοσλοβακίας. Καίτοι πρὸ ἔτους καὶ πλέον ὁ Μακάριος Γαβριὴλ ἐλθὼν εἰς Λονδίον ἐτέλεσε τὸ βάπτισμα τοῦ θυγατρίου τοῦ Βασιλέως Πέτρου, πολλὴν δὲ κατ' αὐτοῦ προπαγάνδαν εἶχε ἐξαπολύσει ὁ Τίτο, ἡ συμφιλίωσις μετ' αὐτοῦ—συνεχίζει τὸ αὐτὸ περιοδικόν—φαίνεται νὰ ὑπῆρξε τελεία, ἀφοῦ ὀλίγον μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του ὁ Πατριάρχης ἐνεφανίσθη ὡς ὑποστηρικτὴς ἐνθερμος τοῦ κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Δεκεμβρίου συγκροτηθέντος ἐν Βελιγράδιῳ Πανσλαβικοῦ Συνεδρίου. Τὸ συνέδριον τοῦτο, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ διαρκούντος τοῦ πολέμου διοργανωθέντα, ὑπῆρξε σαφῶς ἰδεολογικόν, ἐφ' ὅσον διεκήρυξεν ἀλληλεγγύην πρὸς τὴν Ρωσίαν ἐπὶ κομμουνιστικῶν βάσεων. Ὁ σέρβος Πατριάρχης προσεφώνησε τὸ συνέδριον εἰπὼν, ὅτι «ἡ σερβικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ὡς κήρυξ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὡς ὑπέρμαχος τῆς σλαβικῆς ἀλληλεγγύης, εἶνε ὑπερήφανος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τῆς νοτιοσλαβικῆς πρωτεύουσῃς διὰ τὸ πρῶτον μεταπολεμικὸν Πανσλαβικὸν συνέδριον. Δι' ἐμοῦ, ὡς καὶ δι' ὅλου τοῦ κλήρου καὶ τοῦ νοτιοσλαβικοῦ λαοῦ, ὀδυνος ἠγεῖται ὁ στρατάρχης Τίτο, θερμῶς χαιρετίζει τὸ συνέδριον τοῦτο ἡ σερβικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἀπευθύνει δὲ θερμὴν πρὸς τὸν Παντοδύναμον ἱεσὶαν ἔπως εὐλογίῃ τὸ συνέδριον πρὸς πλήρη ἐπιτυχίαν ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ σλαβικοῦ λαοῦ καὶ τῆς ὄλης ἀνθρωπότητος...»

ΡΩΜΑ-ΙΟΥΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἐν τῷ θεολογικῷ περιοδικῷ «Ateneum Kaptanski», τὸ πρῶτον νῦν ἐπανεκδοθέντι ἐν Πολωνίᾳ μετὰ τὸν

πόλεμον, ὁ αἰδεσ. Biskupski, συλλέξας στατιστικὰς πληροφορίας ἐκ πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς χώρας, πλὴν τῆς τοῦ Lodz, ἀναφέρει ὅτι ὁ κλήρος των ἀνήρχετο τῷ 1937 εἰς 10,017 καὶ ὅτι αἱ ὑπὸ τὴν γερμανικὴν κατοχὴν ἀπώλειαι του ἀνήλθον εἰς 2.647, ἦτοι 26ο). Ἐκ τούτων ἐφονεύθησαν 548, εἰς τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως ἀπέθανον 1.263, ἐξ ἄλλων δὲ κακουχειῶν συνεπέα των μέτρων τῆς κατοχῆς ἀπέθανον 836.

—Καθ' ἃ ἀνεκοινώθη διὰ τοῦ ἀστυματοῦ τοῦ Βατικανοῦ, δέκα χιλιάδες ἀρμενοκαθολικοί, ἰδίως τῆς Συρίας καὶ λεβαντινοί, ὑπέκοντες εἰς τὴν πρὸς πάντας τοὺς μετανάστας ἔκκλησιν τῆς σοβιετικῆς ἀρμενικῆς δημοκρατίας, ὑποσχεθείσης εἰς αὐτοὺς πλήρη θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν χώραν των ἐπ' ἐσχάτων, ἀλλ' ὡς ἀνεκοινώσεν ἐλβετικὸν πρακτορεῖον, παρὰ τὴν δοθείσαν ὑπόσχεσιν, κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ παρεκινήθησαν νὰ ἀλλάξουν τὴν θρησκείαν των καὶ νὰ διακόψουν τοὺς μετὰ τῆς Ρώμης ἐκκλησιαστικούς των δεσμούς. Ὁ Πατριάρχης τῶν ἀρμενοκαθολικῶν καρδινάλιος Ἀγκαζιανὴν ἀπέλυσε ποιμαντορικὴν ἐπιστολὴν πρὸς πάσας τὰς ἐπαρχίας τοῦ Πατριαρχείου του, ἐν ἣ, διαπιστῶν τὴν εἰς τὰς καθεστῆκας τῆς Ἀρμενίας ἀρχῆς νομιμοφροσύνην του, ἐκφράζει τὴν λύπην του διὰ τὴν ἀντικαθολικὴν των στάσιν, παρὰ τὴν κατὰ τὸν πόλεμον διακήρυξιν τῶν συμμάχων ὅτι ἡ νίκη των θὰ ἐξησφάλιζε διὰ τὴν ἀνθρωπότητα πλήρη θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν. «Πῶσον μεγάλη εἶνε τώρα ἡ ἀπογοητευσίς μας—γράφει ὁ Πατριάρχης—ἐπὶ τῷ ὅτι ἀντιμεταπίστομον ἔκρησιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαίας μεταχειρίσεως. Καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν τσάρων ἔτι οἱ ἀρμενοκαθολικοὶ ἀπῆλθον τοῦ δικαίωματος τῆς ἐλευθέρας διοργανώσεως των...»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἡ χειροτονία τῆς Α. Σ. τοῦ Μητροπολίτου Κῶου κ. Ἐμμανουὴλ ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ Ἀθηνῶν τῇ 23 Φεβρουαρίου 1947. (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Ἐκκλησίας»). Ἀθῆναι 1947.

Ἀρχιμανδρίτου Ἐμμανουὴλ Ι. Καρπαθίου Τακτικοῦ Ὀμιλητοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου Κυψέλης, Καθηγητοῦ τῶν θρησκευτικῶν τοῦ Ζ' ἐν Ἀθήναις Γυμνασίου Θηλέων, Μεθοδία μοναχῆ ἡ ἐν Κιμῶλι ἀσκήσασα. Ἀθῆναι 1947.

ἈΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἐπιστολαί, ἄρθρα, βιβλία, περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες ἐπ' ἀνταλλαγῇ: Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἐκκλησίας», Ὁδὸς Μοσχονησιῶν 12Α Ἀθῆνας 8. [Τηλέφ. 82,219].

Συνδρομαὶ καὶ ἐμβάσματα διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς: Πρὸς τὸν Διαχειριστὴν τοῦ Περιοδικοῦ «Ἐκκλησίας», Ἀθῆνας (Κ), ὁδὸς Φιλοθέης 19.

Οὐδεμία αἴτησις πρὸς ἐγγραφήν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἂν δὲν συνοδεύηται ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου τῆς συνδρομῆς.

Ἡ ἐπὶ πλέον καθυστέρησις τῶν συνδρομῶν θὰ συνεπαγάγῃ τὴν διακοπὴν τῆς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται, δέον δὲ νὰ ἦνε εὐαγάγνωστα καὶ γεγραμμένα ἐπὶ τῆς μίας μόνον ὀψευς τοῦ χάρτου.

Ἰδέα. Ἐδάγγελον Ἀνδρέου Πόρον Τροϊζηνίας ἡ ἀποστολὴ ἐτακτοποιήθη.— Ἰδέ. Χαρίτωνα Χ' Βασιλείου Δράμας ἡ διεύθυνσις σας ἤδη εἶχε τακτοποιηθῆ ἀπὸ τῆς πρώτης εἰδοποιήσεώς σας, ἡ δὲ ἀποστολὴ τῶν φύλλων γίνεται ἔκτοτε κανονικῶς.— Ἰδέ. Στυλιανὸν Καλογεράκη Ἁγίου Ἰωάννην Ἀμαρίου ὅπως σὰς ἐγράψαμεν εἰς τὸ φύλλον Ἰανουαρίου, ἡ διεύθυνσις σας ἔκτοτε ἐτακτοποιήθη καὶ ἀποροῦμεν δι' ὅσα μὰς γράφετε εἰς τὴν δευτέραν ἐπιστολήν σας. Μόλις ληφθῇ τὸ ἀντίτιμον τοῦ παραγγελμένου βιβλίου, θὰ σὰς σταλῇ τοῦτο.— Ἰερὸμόν, Ἐδσέβιον Μπιλάλην Θήβας ἐνεγράφητε καὶ τὰ φύλλα ἐστάλησαν.— Ἀρχιμ. Δαμασκηνὸν Χατζῆν, ἐφημέρ. Εὐαγγελισμοῦ, Ἀμαλιάδα ἐνεγράφητε, φύλλα στέλλοντα.— Ἰδέ. Μιχαὴλ Λινοξυλάκη Περιβόλια Ρεθύμνου ἡ διεύθυνσις διορθώθη, τὰ ζητηθέντα φύλλα ἐστάλησαν.— Ἰδέ. Στέργιον Βλαχό-

πουλον Χρυσοχώρα Σιδηροκάστρου' τὰ μέγρι τοῖδε ἐκδοθέντα φύλλα τοῦ 1947 ἐστάλησαν.—*Αἰδ. Χρῆστον Παπαθανασίου* Καστράκιον Ναυπακτίας' ἡ νέα διεύθυνσίς σας ἐτακτοποιήθη' ἡ συνδρομὴ τῶν ναῶν εἶναι ἀσχετος πρὸς τὰ πρὸς τοὺς ἐφημερίους ἀποστελλόμενα φύλλα.

Πᾶσα μεταβολὴ διευθύνσεως δέον νὰ μᾶς ἀνακοινουῖται ἀμέσως, *σημειουμένης ἀπαραιτήτως τῆς θέσεως, ἐξ ἧς ἡ μετάθεσις.* Ἄνευ τῆς σημειώσεως ταύτης ἀποβαίνει ἀδύνατος ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου εἰς τὴν νέαν διεύθυνσιν.

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΙΣ ΔΙΑ ΤΑ ΤΟΠΙΚΑ Τ.Α.Κ.Ε.

Ἡ εἰσπραξις τῶν συνδρομῶν τῶν *ε. ναῶν ὑπὲρ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία» ἐνεργεῖται κατὰ τὸν Νόμον 2200)40 ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους ΤΑΚΕ οὐχὶ δι' ἰδιαιτέρων διπλοτύπων τοῦ περιοδικοῦ τούτου, ἀλλὰ δι' ἐκείνων διὰ τῶν ὁποίων εἰσπράττονται οἱ πόροι τοῦ ΤΑΚΕ.*

Αἱ εἰσπράξεις αὗται ἐκ συνδρομῶν πρέπει νὰ μεταφέρονται εἰς εἰδικὴν στήλην τῶν μηνιαίων Καταστάσεων εἰσπράξεων τῶν Τοπικῶν ΤΑΚΕ τῶν ὑποβαλλομένων εἰς τὸ Κεντρικὸν (ΤΑΚΕ), ὁπόθεν θὰ ἀποδίδονται εἰς τὸ Περιοδικόν.

(Ἐκ τῆς Διευθύνσεως τοῦ ΤΑΚΕ).

ΔΙΑ ΤΑ ΕΚΚΛΗΣ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΤΩΝ ΝΑΩΝ ΤΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Συντελεσθέντος τοῦ καθορισμοῦ τῶν συνδρομῶν τῶν ἱερῶν ναῶν τῶν ἐπαρχιῶν, παρακαλοῦνται θερμῶς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια αὐτῶν ὅπως, συνεννοούμενα μετὰ τῶν Μητροπολιτικῶν Γραφείων, σπεύσωσι τὸ ταχύτερον νὰ καταβάλωσιν αὐτὰς εἰς τὰ Τοπικὰ ΤΑΚΕ μέχρι τέλους τοῦ ἐνεστῶτος μηνὸς Μαρτίου.

ΔΙΑ ΤΑ ΕΚΚΛΗΣ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ

Παρακαλοῦνται τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια τῶν ναῶν Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Περιχώρων, ὅπως καταθέσωσιν εἰς τὸ ΤΑΚΕ τὴν συνδρομὴν τῶν ὑπὲρ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία», ὡς εἰδοποιήθησαν παρὰ τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

= Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α =

ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑΙ

Ι. Μητρόπολις Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς Ἱεράς Γυναικείας Μονῆς Ἁγίων Ἀναργύρων Ἐρμιόνης κοινοποιεῖ ὅτι ἐκτίθεται εἰς πλειοδοτικὴν δημοπρασίαν πρὸς ἐκποίησιν ἐνεργηθησομένην δι' ἐνσφραγίστων προσφορῶν ὁ εἰς θέσιν «Στέρνα» Κοιλιάδος ἀγρὸς μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ δεκατεσσάρων (14) ἐλαιοδένδρων καὶ τοῦ ἀλωνίου ἐκτάσεως τεσσάρων περίπου στρεμμάτων τῆς Ἱεράς Μονῆς Ἁγίων Ἀναργύρων Ἐρμιόνης, βάσει τῶν ὄρων τῆς ὑπ' ἀριθ. 11 ἐ. ἔ. διακηρύξεως τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου τῆς ἀνωτέρω Ἱεράς Μονῆς καὶ συγγραφῆς ὑποχρεώσεως.

Ἡ δημοπρασία ἐνεργηθήσεται ἐν Κρανιδίῳ καὶ εἰς τὸν συνήθη τόπον τῶν δημοπρασιῶν τὴν 23ην Μαρτίου 1947 ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὥραν 10—12 π. μ. ἐνώπιον τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου τῆς Μονῆς.

Τῆς συγγραφῆς ὑποχρεώσεων καὶ λοιπῶν ὄρων δύνανται νὰ λάβωσι γνῶσιν οἱ ἐνδιαφερόμενοι παρὰ τῷ Μητροπολιτικῷ Γραφείῳ τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης καὶ τῷ Γραφείῳ τῆς Μονῆς.

Ἐν Ἐρμιόνη τῆ 5η Μαρτίου 1947.

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον

Θέλλα Καωπούλου μοναχῆ Ἡγουμένη
Εὐθυμία Δόλα μοναχῆ Σύμβουλος
Εὐπραξία Φωτεινάκη μοναχῆ Σύμβουλος

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ι. Μητρόπολις Σάμου καὶ Ἰκαρίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46, 47, 48 τοῦ Α. Ν. 2200)1940 περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» καὶ τὰς ταιαύτας τοῦ ἀρθροῦ 16 τοῦ Ν. Δ. 586)1941 καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι μίαν τῶν κάτωθι κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων

- 1) Ἁγίου Γεωργίου τῆς Κοινότητος Σκουρεῖκων
- 2) » Νικολάου » » Κουμεικῶν
- 3) Ἁγίας Τριάδος » » Παγώνδου καὶ
- 4) Γενν. Χριστοῦ » » Παγώνδου

ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν τὰ ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω Νόμων ὀριζόμενα δικαιολογητικά, προκειμένου ἐπὶ τῆ βάσει τούτων νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων. Ἐν Λιμένι Βαθέος τῆ 16η Ἰανουαρίου 1947.

† Ὁ Σάμου Εἰρηναῖος

Ι. Μητρόπολις Ἡλείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46, 47 καὶ 48 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2200)1940 Ἀναγκ. Νόμου «περὶ ἱερῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων» καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ἁγίου Νικολάου—Σαββαλίων, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα πρὸς κατάληψιν τῆς ὡς ἀνω θέσεως ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ δικαιολογητικά των, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων. Ἐν Πύργῳ τῆ 25 Φεβρουαρίου 1947.

† Ὁ Ἡλείας Γερμανὸς

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Ἰδιωτῶν	Δρχ. 12.000
Φοιτητῶν καὶ σπουδαστῶν Ἱερατικῶν	
Σχολῶν	6.000
Ἐξωτερικοῦ	Δολλ. 6
Τιμὴ ἐκάστου φύλλου	Δρχ. 1.000
Προκηρύξεις ἐκλογῆς ἱερέων:	
1) διὰ μόνην θέσιν	5.000
2) διὰ πλείονας τῆς μᾶς ἐκάστη πρὸς δραχμὰς	3.000
Ὁὐδεμία Προκηρυξις θὰ δημοσιεύεται μὴ συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου αὐτῆς.	
Αἱ συνδρομαὶ προκαταβάλλονται.	

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ,”

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ

- † Ὁ Ἀθηνῶν ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ
- † Ὁ Ὑδρας-Σπετσῶν-Αἰγίνης ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ
- † Ὁ Ἐδέσσης-Πέλλης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου, Ἀκαδημαϊκός

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΦΥΤΡΑΚΗΣ
Ὑφηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Π. Σ. ΜΑΝΩΛΕΣΣΗΣ

Ἐν Ἀθῆναις τύποις «Φοῖνικος», Λεωνάτου 4